

Kakape Marcōs hatu keneshunikiaki

MARCOS

Hanu tsua hiweabumanushū Naximanika Joāonē hatu yusīkī hatu
naximanikiaki, na hātxarā
(Mt 3.1-12; Lc 3.1-9, 15-17; Jo 1.19-28)

1 ¹Ha dukū bebükiri Deusū hawē bake Jesus Messiaskiri hatu yubani
haska hawē kakape tashnimakī taewani matu yuinū nīkakāwē.
²⁻³ “Naiurishū Deusū hawē bake yuikī: Mī kariama mia bebū ē hātxa
yuishunika hau mikiri bebükiri txanishanū ē mia yunushūshanaii.
Hattū hanu tsua hiweabumanushū hui kuxipawē hatu yuikī: ‘Nukū
Shanē Ibu nai anua matuki bayui ma kemaikiki. Matū huītinī xinā
pewarikāwē, bai kayatapia keska wakinā’, hatu wakī mia hatu
yuishūshanikiki”,
ayama Deusū hawē hātxa yuishunika betsakiri haska yuini txipu Isaíasri
haska Deusū yuia nīkatā hawē hātxa yuishunika Isaásī keneniki.

⁴ Hanua haska yuini keskai hari tsua hiweabumanu Naximanika
Joāo kaima hiwea tashnituxitā hatu yuikī: “Matū xinā betsa watā matū
txakabu Deusū hau matu buashūshanū nīkatā hawara txakabuwē mā
benua hiwea henerikāwē. Matū xinā maewatā mā ea uīmaya ē matu
naximashanaii”, iwanā, hatu yusīkubainaya ⁵ Judéia mai pakeanu
hiweabu inū Jerusalém mae ewapa anu hiweabu dasibi beshū Joāonē
hatu yusīaī nīkakī habū ikūwākī hatū txakabu Joāoki txanikī hatū
txakabu henekatsi ikī xinā betsa waibu hawē unāti wakī Jordão hene
anushū Joāonē hatu naximapakekubainikiaki.

⁶ Hanua Joāonē tari inū hawē pitikiri matu yuinū nīkakāwē. Camelo
dani tima tari sawea inū, bitxi nanesheketi sawea inū, hawē piti pe
beshmas txāpu inū ni meranua buna batapa aki hiwekūkainikiaki.

⁷ Hanushū yurā kaiā hatu banabimakī:

—Shanē ibu kuxipahaira betsā ea binūa ea katxu dama hushanikiki. Haskawē taeshū mawaira ē kuxipa hayamatū kakaī ē hawē hawaumahairatū hawē bitxi tae meshpū tsitsaushū pekashūkī akawakī ē duawatirumaki. ⁸ Hamē eānā, henewē besti ē matu naximakubainaii. Hakia hatunā, Deusū Yushī Pepawē matu unāti wakubaishanikiki, naxima keska wakinā— akī Joāonē hatu yuikubainikiaki.

Joāonē Jesus naxima kaxikē Satanásā Jesus parāpai inikiaki, na hātxarā
(Mt 3.13–4.11; Lc 3.21-22; 4.1-13)

⁹ Ha haskaitiā Jesus hawē mae Nazaré Galiléia mai pakeanua kaikirani Joāo anu ka Jordāo hene anushū Joāonē naximakī meneaya ¹⁰ neshekei mapekekirākī Jesusū uīayā nai uria Deusū Yushī Pepa deiwā keska hamamaki butuaya ¹¹ nai urishū Deusū yuikī:

—Miarā, mī ē bakeki. ē mia abukī katunirā, ē miwē benimahairaii— anikiaki.

¹² Hanua hari tsua hiweabuma benāta yuinaka mese pianābu anu Deusū Yushī Pepatū Jesus iyuxina ¹³ 40 dia Satanásā Jesus paranū, iwanā, unāti wakeakeaya kakūkaükī Jesusū Satanás maemakubaunaya Deusū nai tsumabū merabewakubainibukiaki.

Galiléia mai pakea anushū Jesusū hatu yusikī taewanikiaki, na hātxarā
(Mt 4.12-17; Lc 4.14-15)

¹⁴ Hanushū bitxiti hiwe anu Joāo ma bitxixinabū Galiléia mai pakeanu kashū Deusū kakapekiri Jesusū hatu yusikī ¹⁵ taewakī:

—Na habiatiā Deus ma nenu shanē ibuikiki. Haskakē mā Deuskiri txakabumis henetā ē kakape ekiri ikūwākubaikāwē— hatu wanikiaki.

Baka neshenikabu dabe inū dabe Jesusū hatu katunikiaki, na hātxarā
(Mt 4.18-22; Lc 5.1-11)

¹⁶ Hanua kai Galiléia iānēwā kesha Jesusū ketākubaini kakī baka neshenika dabe Simāo inū hawē betsa Andrē hatū hisī ewapa pūteibaibu hatu betxishū ¹⁷ Jesusū hatu katukī yuikī:

—Ea txibākashū matū daya henekāwē. Mā haska dayamisburā, ana baka nesheama hakia mā baka neshemis keska wakī yurabu ē matu itxawamashanaii, hau ea ikūwāshanūbunā— hatu wa ¹⁸ hanushū hatū shashu inū hatū hisī hatū haibu betsa yunu keyutā hawaira henebaini Jesusbe buaibū ¹⁹ hanua Jesus ana ketākubaikī Zebedeū bakebu Tiago inū Joāonē shashūshū hatū hisī taras ika hunukī kesheaibu betxishū ²⁰ Jesusū haturi katukī yuikī:

—Ea txibākubaikāwē— hatu wa nīkatā habianu hatū ibu Zebedeube shashu namaki habū merabewamisbube baxibaini Jesus txibaī burianibukiaki.

**Huni yushĩ txakabu haya Jesusū kaĩmanikiaki, na hătxară
(Lc 4.31-37)**

²¹ Hatu haska wabaina Jesusbe bui mae betsa Cafarnaum anu hikixinabū sábado huírukütitiā hanu itxamisbu anu Jesus hikishū hatu yusīaī ²² Deusū hătxa kenenibu habū hatu yusīkī xinā txălkăwaísma keskama Jesus shanē ibu kayabi kuxipakī hatu yuiai yurabū nīkai e itā: “Haskamé?” iki benimakubainaibū ²³ habianuri huni yushĩ txakabuya tsauwa yushinē unăshubima bis imakī ²⁴ yuimakī:

—Jesus Nazaré anuaā, haskai nuku anu mī hushumē? Nū yushĩ txakabu nuku yamawanū ika mī huaraka? Ē mia unaīi, mī Deusū bake pepa meribrä— ikaya

²⁵ yushĩ txakabu Jesusū nemakī yuikī:

—Hanua haskama nesetā ha huni anua kařrikařtawē— aka

²⁶ ha huni anua yushĩ txakabu kařkařkī unăshubimahaira bis imatā mai pusamatā dushku imatā kařkainaya ²⁷ dasibibū uī

—Habaa!— ike ikei yuinamekī yuikī: —Narā, yusīa betsa hayaki. Shanē ibu keska kuxipahairaki. Hawē hătxa paepaki, yushĩ txakabu shūska yunua nīkai hawē datei kařkanikikirā— itā ²⁸ samama bui hakiri hatu banabimai txaniakeakeaibū Galiléia mai pakeanushū Jesuskiri kakaibu dasibibū nīkabaunibukiaki.

**Simaō dais aību isī teneai Jesusū shushawanikiaki, na hătxară
(Mt 8.14-15; Lc 4.38-39)**

²⁹ Hanu itxamisbu hiwe anua Jesus kařkaini Simão inū Andrē hiwe anu Tiago inū Joāobe buaibū ³⁰ Simãoñe dais aību yuna tenei daka anu hikitā haska isī teneakirī habū Jesus yuiabu ³¹ haki kemashū metsūshū benituxia hawē yuna damařtā benimakī hatu duawakī bawashū hatu pimaya

**Isī betsapə teneaibū Jesusū hatu shushawanikiaki, na hătxară
(Mt 8.16-17; Lc 4.40-41)**

³²⁻³³ hanua ma bari kai mexuaya dasibi ha mae anu hiweabu Simão inū Andrē hiwe anu itxai bekī dasibi isī teneaibū inū yushĩ txakabu hayabu Jesus anu iweaibū ³⁴ isī betsapə teneaibū itxapa shushawakī yushĩ txakabu itxapayari yurabu anua kařmapakenikiaki. Haska wakī yushĩ itxapatū Jesus unařbuwē taeshū Jesusū hatu hătxamamakī nemapakenikiaki.

**Hatū itxati hiwe tibi anushū Jesusū hatu yusīnikiaki, na hătxară
(Lc 4.42-44)**

³⁵ Hanua ushaxini ma penabiai mexuyukē Jesus butukaina mae dapi benāta Deusbe hătxai ka habe hătxaya ³⁶ Simão bestěkăwā hawē haibuaibubetā Jesus benabařkī ³⁷ atimas haki nukutā yuikī:

—Dasibibū mia benakanikiki— akabu ³⁸ Jesusū hatu yuikī:

—Deusū hātxa yusībaunū ika ē kaikirāxinaki. Haskawē taea mae betsā urama hanuri yusī burinākāwē— hatu wabaini

³⁹ Galiléia mai pakea dasibi anu kakūkaükī hanu Deusū hātxa nīkakatsis iki hanu itxamisbu hatū hiwe tibi anushū kakape yusikī yushī txakabu yurabu anua kaimakubaunikiaki.

**Huni hawē yura dasibiki txami betsani Jesusū
kaya wanikiaki, na hātxarā**
(Mt 8.1-4; Lc 5.12-16)

⁴⁰ Hanua huni hawē yuraki txami betsani Jesuski nukutā dāti ishū yuikī:

—Ea kayawakatsis ikī mī ea kayawatiruki— aka ⁴¹ hawē txamiwē datekī danākī tsuā metsakatsi isbumabiakē Jesus hawē dabānā ikī meshūkaī mekī yuikī:

—Ē mia kaya waii— akaya ⁴² hawē txami sakara iki dashnukui keyuaya ⁴³ Jesusū nitxīkī nemakī:

⁴⁴ —Ē mia yuiai nīkairawē. Hawara ē mia ashukiri tsua yuiyamayukubaītawē. Hari dukū kakī Deusbe nukunabu hātxashunika mī yura mī ma kayashu uīmatawē. Haska mī ma kayashu hau dasibibū mikiri unānūbū hawē hatu beparābaikī habiaskari inākuī Moisés yununi hatu anu buritawē. Mī haska buaya mī kayashu habū unāshākanikiki— abia ⁴⁵ nīkama kashū haska Jesusū ashūshu huneama tsuaburaki nukuakeakekaini dasibibuki txaniaya shabakabi hamapai mae anu Jesus ana hikitiruma hari tsua hiweabumanu besti niaketanaya mae tibi anushū yurabū Jesus uīnū ika “Hanimē?” iki yuka ibirā ibirani haki itxanibukiaki.

Huni yura babuni Jesusū kaya wanikiaki, na hātxarā
(Mt 9.1-8; Lc 5.17-26)

2 ¹ Hanua usha eskarabes hawē mae Cafarnaum anu Jesus katani hikiaya banabitā yuinamei: “Ma ana nenu hushukiaki”, ikaibū ² yura itxapabu hanu bei haki shukui ana hani maputima hemaitī anu ika kai bestuabu ana harakiri tukuama mapuabū Deusū hātxa hiwe uke merāshū Jesusū hatu yusīayā ³ huni yura babuni hawē baketiki daka huni dabe inū dabetū Jesus anu hawē dakatiki bakebirā ⁴ hanu yurā kaiā shukuabuwē taea haska watā bitxibaī Jesus uīmatima mai bawa hiwe sapa sheni mamaki inabaī hawē dakatiki hanu butenū, iwanā, hanu beshpā wakī purekī shui watā hanu ha huni yura babuni Jesus anu buteaibū ⁵ haska hatū xinā ikūhairawaibu unākī huni yura babuni Jesusū yuikī:

—Dateyamawe. Mī txakabuwē Deusū mia kupikatsis ibiakī mā ea ikūwaīwē taeshū hanu ana xināyamanū ē mia buashunaii— akaya

6 hanushū Deusū hātxa kenenibu yusīnanāmisbu bestibu tsashū xinākī: 7 “Ha huni txakabuki. Nuku paraī Deus keskakatsi ikikiki. Deusū besti hawē txakabu buatiruki”, ikaibū 8-10 hanushū tsuā Jesus yuiamabia hatū xinā unākī Jesusū hatu yuikī:

—Matunā, haskakī mā xinā txakai ikai? Haratu bikamamē, hawē txakabu buashunaraka? Hawē yura beniaraka? Ha dabe bikakē Deusū besti atiruwē taeshū haskakī mā xinātxakai? Ë matū Hutxi Kayabi Iuwa na mai anua ea ē hawē kuxipa hayatū hawē txakabu ē buashūtiru mā unānū ē akai uīkāwē— iwanā, huni yura babuni kaya wakī yuikī:

11 —Benitā mī dakati bui mī hiwe anu inū kariwe— akaya 12 hawē yura damestētā benikāwā hawē dakati bitā iabainaya mapubaunabū uīkī yuikī:

—Habaa! Tsuā haska waismaki. Hakia Deus pepahairatū na huni ma kayawashuki— iwanā, Deus kēwānibukiaki.

Jesusū Levi katukī kenanikiaki, na hātxarā
(Mt 9.9-13; Lc 5.27-32)

13 Hanua ana iānēwā kesha anu Jesus ka haki yurā kaiā itxabu hatu yusībai 14 hanua kakī Cafarnaum anushū Romanobū governo pei bishūmisbu hiwe anu Alfeū bake Levi hawē kena betsa Mateu tsauwa Jesusū betxituxitā yuikī:

—Ea txibākubaīwē— aka Levi benitā txibākī taewabainaya

15-16 hanua txipu Jesus inū hawē tsumabū Levī hiwe anushū piaibū habianuri Roma shanē ibu pei bishūmisbu itxapa inū habū fariseubū yusīa nīkaibuma itxapabū Jesusū tsumabu habubetā piriaibū Deusū hātxa kenenibu yusīnanāmis fariseubū Jesusū habubetā piai uīkī hawē tsumabu yukakī:

—Haskakī matū yusīnā pei bishunikabu inū ha huni txakabū nuku nīkaibumabetā pimēkaī? Txakabuki— ikaibu 17 Jesusū hatū hātxa nīkatā hatu yuikī:

—“Ë peki”, iwanā, xinaību anu huni dauya kaismaki. Hakia isī teneaibu anu besti huni dauya kenabu kamiski. Haskakē: “Ë txakabuki”, iwanā, xinaību hatū huīti pewakī merabewatanū ika ē hushuki, huni dauya keskairā. Hakia: “Ë txakabumaki”, iwanā, xinaību hatu merabewatanū ika ē huamaki— hatu wanikiaki.

Samakemisbū Jesus yukanibukiaki, na hātxarā
(Mt 9.14-17; Lc 5.33-39)

18 Hanua Naximanika Joāoki txiti ikabu inū fariseubuki txiti ikaburi samakeaibū huni betsabu Jesus anu kashū yukakī yuikī:

—Joāoki txiti ikabu inū fariseubuki txiti ikabu hatū txakabuwē taea hatūmbebi itxakanikai samakekī habū hawa piyuisbumaki. Hamē haskai

miki txiti ikabu samakeama pikubaīmisbumē?— akabu ¹⁹Jesusū hatu yuikī:

—Huni aīyaī nawaibu anu hawē haibuaibu pashkariabuma piama hatūmebi itxakanikatirubumaki. Hakia hatu shunūbaini kakē manui hawē haibuaibu samakekī piama iyutirubuki. ²⁰Habiaskari wakī ea atxishū iyuaibū ewē nui ē haibuaibū piama iriashākanikiki— iwanā, ²¹ana yusīkubaīkī yuikī:

—Ē yusīanā, tari bena txukariama keskaki. Matu yusīnū nīkakāwē. Tari sheni bashnekea tari bena tuash txukariamawē tari sheni tsamīa patsa estei ana bashnekemiski. Hamē matū yusīanā, tari sheni bashnekea keskaki. Ē yusīawē tsamīa keska wakī matū yusīa ē pewatirumaki. ²²Ana habiaskari keskawē matu yusīnū nīkakāwē. Bitxi bixtu sheniki uva hene bena buspuriama manekī mata washū denesh mestēwā hamebi katsai buspui bitxi bixtu sheni peshemiski, vinho bena inū bitxi sheni benuirā. Habiaskari wakī ē yusīa bena matū xinā sheni ē husitirumaki, benukinā— hatu wanikiaki.

**Sábado huīrukūtitiā Jesusū tsumabū shekiwā bimi
tsekanibukiaki, na hātxarā**
(Mt 12.1-8; Lc 6.1-5)

²³Hanushū ana sábado huīrukūti betsatiā shekiwā banaimabu anu manā baiwē kakī hawē tsumabu Jesusbe bukī shekiwā bimi tsekashū pikubainaibū ²⁴fariseubū hatu uīkī Jesus yukakī:

—Hawai huīrukūti sábadotiā dayakanimēkai? Dayakī Deusū Moisés nuku nemamani mī tsumabū kanekanikiki— akabu ²⁵Jesusūri hatu yuikī:

—Bunikī hawara nukū shenipabu pepa Davī hawē haibuaibubetā anirā, mā uīsmamē? ²⁶Matu yuinū nīkakāwē. Abiatar Deusbe nukunabu hātxashunika shanē ibuaya Deus kēwāti tari hiwe merā Davi hikishū ha meribi misi Deus uīmakī hanakubainaibu Deusbe nukunabu hātxashunika habū besti pitibiakē hawē Deus kēwāti misi Davi bunikī bishū pitā hawa dateama hawē haibuaiburi pimarianiki. Haska wabiaya Deus haki sinatama iniki— hatu watā

²⁷habianushūri Jesusū ana hatu yuikī:

—Huīrukūtiwē yurabu bikawanū, iwanā, Deusū huīrukūti wama iniki. Hakia hatu merabewanū, iwanā, huīrukūti wakī Deusū yurabu ashuniwē taeshū ²⁸ē matū Hutxi Kayabi Iuwatunā, huīrukūtitiā hamapai betsapā ē atiruki— hatu wanikiaki.

Sábado huīrukūtitiā huni meyuxki Jesusū kaya wanikiaki, na hātxarā
(Mt 12.9-14; Lc 6.6-11)

3 ¹Hanua ana itxati hiwe merā Jesus hikiaya huni mekē meyuxki hari hatube hikia tsaukē ²hanushū habū hawē yusīa danākī Jesus

txitenū, iwanā, huīrukūtitiā ha huni mepeai uīnū, ishū manai maniabū
3 huni mekē meyuxki betxitā Jesusū yuikī:

—Benikirā ha maniabu namakis niwe— aka benia nikē 4ha dapi
maniabu hatu yukakī:

—Moisés hātxa pepa txibākī huīrukūtitianā, haska watimē? Pewakī
merabewatiraka? Txakabuwakī itxakawatiraka? Hawē hiwea meketiraka?
Hawē hiwea yamawatiraka?— hatu wa habū hawa yuiama manishū
5 yuinameakeakekī hatū xinā bikawaibū Jesus nīkakatsis ikabumakē
hanua Jesus sinatai huīti nixmashū hatu uīkī keyutā ha huni mekē
meyuxki yuikī:

—Mī mekē mexāwē— aka mexāyā hawē mekē ma mepekei peaya
6 fariseubu kaī keyubaina judeu shanē ibu Herodeski txiti ikabube itxa
haska washū Jesus tenātimē ika yuinamei yubakai taenibukiaki.

Iānēwā kesha anu Jesus kakē yurā kaiā haki itxanibukiaki, na hātxarā

7 Hanua Jesus hawē tsumabube iānēwā kesha anu kaya yurā kaiā
Galiléia anuabū hatu txibaibū 8 hanushū hamapai betsapa Jesusū
akai nīkabirābiranaibū uītanū ika bei, Judéia anua bei, Jerusalém
anuari bei, Iduméia anuari bei, Jordão hene kesha betsauriari bei, Tiro
inū Sidom anuari beake beakeibaibū 9-12 isī teneaibu itxapa shushawaxīkē
habūri hawenabu isī teneaiburi iwekī Jesus mematanū ika bei haki itxai
keyuabū habianuri yushī txakabu yura merā hiweshū Jesus uītā ha yura
Jesus anu dāti imatā hātxa kuxipawē yuimakī:

—Miarā, mī Deusū bake kayabiki— ibirā ibiranaibu hatu
hātxamamakī:

—Hanua ekiri haska hātxama kaīkāwē— hatu wapakekī Jesusū yushī
txakabu hatu nitxiaiwē taea ana haki itxai teshke ikaibu uīkī hatu
dapashkabainū, iwanā, hawē tsumabu yunukī:

—Ē shashū inai ea shutukāshū shashu pewai bukāwē— hatu wanikiaki.

12 hunibu kuxipa wakī Jesusū hatu katunikiaki, na hātxarā

(Mt 10.1-4; Lc 6.12-16)

13-15 Shaba betsatiā mananā mati anu mapekeshū Jesusū haki txiti
ikabu betsabu kenakī:

—Ea anu bekāwē— hatu wa bei haki itxaibu 12 huni besti katukī
yuikī:

—Matu yusīnū tapī ebe bukubaikāwē. Kakape ekiri mā hatu
yuikubaishanūbū hātxa kuxipawē yunutixara wakī ē matu yunuaii,
mā ē kuxipayabu wakī matu kenakinā. Haska bitā isī teneaibu mā
hatu shushawakubaishanūbū inū, yushī txakabu hayabu mā hatu
kaīmariakubaishanūbū ē matu yunuaii— akī 16 ha 12 hunibu katukī
Simāo, kena betsabu wakī Pedro watā 17 Zebedeū bake dabe Tiago inū hawē

betsa Joāobe ana hatu kena betsa wakī Boanerges, huni kuī hātxarā, Kana Tí Ikaīkaīmis Keskatū Bakeburā, hatu watā¹⁸ André inū, Filipe inū, Bartolomeu inū, Mateu, hawē kena betsa Levi, inū Tomé inū, Alfeū bake Tiago inū, Tadeu inū Simão, ha Roma anua shanē ibubu hatu danākī hatu nitxīkatsis imis¹⁹ inū, Judas Iscariotes, hatū Jesus txipu hatu atximashanairā, hati katunikiaki, Jesusū tsumaburā.

Jesus Belzebū kuxipa hayaki, iwanā, ha akī txitenibukiaki, na hātxarā
(Mt 12.22-32; Lc 11.14-23; 12.10)

²⁰Hanua hatu haska wabirani hawē tsumabube hiwe betsanu Jesus hikikē ana yurā kaiā haki itxabu hanishū Jesus inū hawē tsumabū pitirubumakē²¹ Jesus haskai hawē ewa inū hawē betsabū nīkatā yuinamei:

—Unaīsmapai tirumai ikikiki. Inū bukāwē— ibiranaibū

²²hanua Jerusalém anua Deusū hātxa kenenibu yusīnanāmisbū uīkī Jesuskiri yuikī:

—Na hunirā, yushī txakabu shanē ibu Belzebū kuxipa hayaki. Haska bestiwē taeshū yushī txakabu hatu kaīmaikiki— ikaibu²³ nīkatā Jesusū hatu itxawashū eska miyuiwē hatu yuikī:

—Satanásā ibubis hawē yura Satanás kaīmatirumaki.²⁴ Miyuiwē matu yusīnū nīkakāwē. Mae betsaa anua nawabu hatūmebi pashkatā detenamei hatū yura debui keyumisbuki.²⁵ Haska inū, yurabu hawenabuyas pashkatā hatūmebi duanameama sinatai hiwea petirubumariki.

²⁶Haskakē Satanásā hawenabu kaīma hawē yura punu nukai babui keyukeanaii.

²⁷Habiaskari wakī tsuāra huni kuxipatū hiwe anu hikitā yumetsunū, iwanā, hawē tae inū hawē mekē dukū neatā hawē mabu yumetsutirubuki. Hamē eānā, haska keskari wakī Satanás maemakī hawē kuxipa mebitā ē binutiruki— hatu waya

²⁸⁻³⁰Deusū hātxa kenenibu yusīnanāmisbū yuikī: “Mī yushī txakabu haya iki ikaii”, akaibuwē taeshū Jesusū habu yuikī:

—Ikūkī ē matu yuiai ea nīkakāwē. Yurabū habū txakabu betsaa betsapa inū habu Deuski shetxakamisbu Deusū hatu hakimawakī hatū txakabu hatu buashūtiruki, pewakinā. Hakia matu keskakī tsuāra hawē Yushī Pepa danaī haki shetxakamisbu hatū txakabu hatu buashūtaskama ishanikiki— iwanā,

Habu hawē ewa kayabi inū hawē betsabu kayabikiri Jesusū hatu yusīniaki, na hātxarā
(Mt 12.46-50; Lc 8.19-21)

³¹Jesusū hatu yusīkī keyuriamakē hemaītī anu hawē ewa inū hawē betsabu habe hātxanū, iwanā:

—Jesus ea yuishükawē— hatu wa ³²ha dapi tsaubaúshū Jesus yuikī:

—Mī ewa inū mī betsabū unu hemaitishū mibe hātxanū ishū mia kenakanikiaki— akabu ³³Jesusū hatu yukakī:

—Tsuabumē, ē ewa inū ē betsaburā?— iwanā, ³⁴ha dapi tsauwabu uībaükī hatu yuikī:

—Na habia ea dapi manishū ea nīkaiburā, habiabu ē ewa kayabibu inū ē betsabu kayabibu inū ē pui kayabibuki, na habiaburā. ³⁵Ha inū, Deusū hātxa tsuabūra nīkatā ikūwākī habū txibābaikī ashuaíburā, habiabu ē betsabu inū, ē puibū inū, ē ewaburiki— hatu anikiaki.

Heshe banakiri miyuiwē Jesusū hatu yusīnikiaki, na hātxarā

(Mt 13.1-9; Lc 8.4-8)

4 ¹⁻²Iānēwā kesha anushū Jesusū ana hatu yusīkī taewaya yura itxapabū nīkanū ika beabu iānēwā kesha anu dasibi tsaushū nīkaibū iā kesha shashu namaki Jesus tsaushū miyui betsabu betsapawē hamapaikiri hatu yuikī:

³—Miyuiwē matu yusīnū nīkakawē. Huni betsabu hawē bai anu shekiwā heshe sa aki kashū ⁴sa akubaina heshe betsabu hanu kati bai namaki niri aka peiyabu beshū keyu sheabū ⁵heshe betsabu mixki ewapabu mania anu mai eskarabes bemātximea anu kawanarā, hawaira peshei benekaunaya ⁶bari hui kukī hawē tapū bemakis beweshekeea kua utsi shanamiski. ⁷Ha inū, heshe betsabu musha hukūriamanu niri aka shekiwā beneai musha hukūkī yabua haskatā bimitirumaki. ⁸Hakia heshe betsabu mai pepa anu niri aka benei bimi itxapahaira hayamiski, heshe betsabu yumetā ³⁰hesheyai inū, heshe betsabu yumetā ⁶⁰hesheyai inū, heshe betsabu yumetā ¹⁰⁰hesheyairā— iwanā, ⁹ana hatu yuikī:

—Mā pabīkiyabuki. Nīkatā hakimayamashākawē— hatu wanikiaki.

Heshe miyukiri shabakabi Jesusū hatu unāmanikiaki, na hātxarā

(Mt 13.10-23; Lc 8.9-15)

¹⁰Hanūkaī yurā kaiānē ma Jesus henebainabū ha mesti tsaukē hawē ¹²tsumabu inū haki txiti ika betsabū haska miyuiwē hatu yusīshu yukabu— ¹¹Jesusū hatu yuikī:

—Maturā, haskai Deus shanē ibumiskiri Deusū hawē pepa huneni shabakabi mā ē tsumabu matu yusīkī unāmaikiki. Hakia habū Deusū hātxa nīka bestiaibu miyuiwēs besti ē hatuki txanikükainaiii, ¹²habū txakabu Deusū hatu buashükatsi ikamawē taeshū nīkabiakubaikī hau shabakabi nīkayamanūbū inū uībiakubaikī hau hatū txakabu beshteketā Deus ikūwāyamanūbunā— aki

¹³—Haska hātxa huneawēs ē hatu yusīshurā, mā nīkama ishumē? Dasibi miyuiwē ē matu yusīanā, mā daka tapīkī nīkama ikubaikana?— iwanā, ¹⁴ana hatu yuikī: —Miyui heshe niri akakiri matu shabakabi yusīnū

nīkakāwē. Huni betsā Deusū hātxa kenenibu yusīnanāmisrā, heshe sa aka keskaki. ¹⁵ Ha heshe betsa hawē kati bai namaki niri ikarā, yurabū Deusū hātxa nīkabiaibū hamakiria Satanás hushū hawē hātxa pepa nīkatanais mebīmiski, hakimawakinā. ¹⁶ Ha inū, heshe betsa mixki ewapabu mania anu mai eskarabes bemātximea anu niri akarā, tsuāra Deusū hātxa nīkakī taewai benimabiaya ¹⁷xinā pewamawē taeshū hawē hiwepanā Deusū hātxa danāmakī hatu bika wakī hawē hamapaiwē hatu itxakawabu tenei hawawē haskatima ha uītā ana hawēri txītūbaīmisbuki. ¹⁸ Ha inū, heshe betsa musha hukūriamanu niri akarā, yura betsabū Deusū hātxa txibā taewabiai ¹⁹hamapai hawē hiweawēs kemui heneama hawēs besti nuitxakayamakī Deusū hātxa nīkabiakī ana tapīkatsi ikama mabuwēs besti kemui itxa bestiwanū ika pepaisbumaki, haskatū yabua hātxa pepa txibāma yurabu mibā bimiuma keskabuirā. ²⁰ Haska inū, heshe betsa mai pepa anu sa akarā, Deusū hātxa nīkashū yura betsabu hatu yusīkī ikūwāmamisbuki, mai pepa anu heshe niri aka ewai benei bimiai betsa 30 hesheyai keska inū, betsa 60 hesheyai keska inū, betsa 100 hesheyai keskarā— iwanā,

**Bī dekutā shabakabi tsaūtikiri miyuiwē Jesusū hatu
yusīniaki, na hātxarā**
(Lc 8.16-18)

²¹ Jesusū ana hatu yusīkī:

—Bī dekutā hi bau merā hunetima inū tapu namā tsaūtima mā unaiī. Hakia bī dekushū hau hawenabu hikikī uīxaranūbū manaūri tsaūmisbuki. ²² Haskakē hawara ē matu yusikubainai yura betsabu hatu yusīkī huneyamakubaīshākāwē. Haska inū, hamapai tibi hunekī mā hatu ashūamarā, dasibi Deusū hatu shabakabi washūkī keyushanikiki. ²³ Haskakē mā pabīkiyabunā, na hātxa nīkatā hakimayamakubaīkāwē— iwanā,

²⁴ hanushū ana hatu yusīkī:

—Mā yura betsa merabewakī pewamis habiaskari wakī Deusū matu manakukī pepawēri mā amis keskama ana matu binumashanikiki. Hanushū mā hatu merabewatxakamis habiaskari wakī Deusū matu inātxakariakī manakukī pemawēri matu kupishanikiki, nuitapawakinā. ²⁵ Haska inū, tsuabūra ē hātxa besti nīkakī txibaību itxapa ē ana hatu shabakabi yusīkubaīshanaii. Hamē tsuabūra eskarabes nīkabiakī ea txibaīsbuma ha eskarabes ē hatu mebīshanaii, hakimawakinā— iwanā,

Miyuiwē yunu bana ewamiskiri Jesusū hatu yusīniaki, na hātxarā

²⁶ haska keskai na mai anua Deus shanē ibumiskiri Jesusū ana hatu yuikī:

—Deus shanē ibuirā, eskamiski, matu yusīnū nīkakāwē. Hunī shekiwā banatanima ²⁷uīamas usha itxapa binutā hanua shekiwā hukuī yumei

ewamiski. Haskai yumeai ha huní unāmabiaké ²⁸ maí yunu benemakí ha dukú hawé pei kaímakí ewa wakubauna ha katxu hawé tashuri kaí ewatá hanua huatá bimiai beruyai kanimiski. ²⁹ Hanua txuxiaya ibuã tsekakí meshtekí itxawamiski. Haska keskari wakí Deus ikūwaíbu itxawariashákanikiki— iwanã,

Heshe peshemixtíkiri Jesusú hatu yusíniaki, na hătxară
(Mt 13.31-35; Lc 13.18-19)

³⁰ ana Jesusú hatu yuikí:

—Deus shané ibu haska keskamiskiri miyui betsawé ana matu yusínú níkakáwé. ³¹ Mibá betsá mostarda heshe pesheixtahairabia ³² mai anu bana bestibiabu ewakí mibá betsá tibi binumiski. Haska inú, hawé püyá ewapaxinaki peiyabu haki huírukú utamisbuki. Deus shané ibuirá, haska keskariki— iwanã,

³³⁻³⁴ yura dasibibu hătxa hunea miyuwéš Jesusú hatu yusíkí hawara níkatirubu hatu yuiakeakeaya hanushú hawé tsumabú hawa shabakabi unákí tapíriabumaké miyuwéš hatu yusíxina hanushú hawé tsumabu Jesusú hatu yui tapímakí hatu shabakabi yuinikiaki.

**Niwewá kuxipahaira inú iänéwá buspu tsaubiranai Jesusú
 nemanikiaki, na hătxară**
(Mt 8.23-27; Lc 8.22-25)

³⁵ Hanua bari kai mexuaya hawé tsumabu Jesusú yuikí:

—Iänéwá kesha betsauri buyunákawé— hatu wabaini ³⁶ hanushú yurá kaiá shunübaini Jesus hawé tsumabube shashú inatá shutubaini buaibú hanua shashu betsawé txibaí habe buriaibú ³⁷ hanua niwewá kuxipahaira besubainaibukiria bekí hene buspu tsaubirákí shashu hene mata waya ³⁸ Jesus hawé teratametiki shashu txishukiri daka ushaké hawé tsumabu datekí bestewátá yuikí:

—Yusínaá, nû hikiairá, mî nukuwé dabana íkamamé?— akabu

³⁹ hanua Jesus bestékawá benitá niwewá kuxipa inú iänéwá nemakí:

—Peswe. Nesewe— aka niwewá maí neseaya iänéwári buspu tsaubiranai maí neseaya ⁴⁰ Jesusú hatu yuikí:

—Haskai mâ dateai? Ea xinaíná, mâ dateama ikeanaii— hatu wa

⁴¹ e iki dateyabi yuinamekí:

—Na hunirá, hawa hunimé? mî atirumakirá, niwe inú iänéwanéri níkakanikikirá— ibaini bui

**Gadara anu kashú Jesusú huni yushí txakabu haya
 kaímanikiaki, na hătxară**
(Mt 8.28-34; Lc 8.26-39)

5 ¹ hanua iänéwá kesha betsauri Gadara mai pakeanu Jesus kai keti itá ² shashu anua bututá hawé tsumabube mapekekainaya hanu

mawabu maiwamisbu anu huni yushī txakabu haya Jesus betxitā huaya
 3-4 ha huni yushī txakabu haya hawawē haska watima mane dispiwē
 neshakī mestewābiakubainabu hawētxaīs mane dispi nasakī tesaya hawē
 tae taneshkī inū hawē mekē meneshbiabu dasibi pekakī ha mane dispi
 tesakī txuri mixtīwākī keyuaya ana haska washū tsuā nematirumarā,
 5 hanua mexu merā inū bariri nia bis ikī mawabu maiwamisbu anu inū
 mati anua bis iriai inū mixki maniaki ibubis tī tī iki datxakamemiskē
 6 hakia Jesus txai huai betxibirani kuxitxakayamakirā ha dapi dāti ikaya
 7-9 Jesusū yuikī:

—Yushī txakabuū, ha huni anua kaīwē— atā yukakī:

—Harakiri mī kena ikai?— aka yuikī:

—Ē kenarā, “Itxapahaira Ē Hayaki”, ē yushī mirimayarā— iwanā, bis
 ikī hātxa kuxipawē yuikī:

—Jesusuū, mī Deus kuxipahairatū bakerā, ē unaiī. Deusū nuku uīayā
 nukurā, kupikī nuku nuitapawayamawe!— itā bis ikī ¹⁰ana yushī txakabū
 Jesus ea akī yuikī:

—Nū nāta kakatsi ikamaki. Nuku nāta nitxīyamawe— iwanā, ¹¹ha
 mati anushū ina yawa itxapabū piaibū ¹²yushī txakabū uītā ea akī
 yuikī:

—Ha ina yawa anu nuku nitxīwē, ha merā nū hikinunā— akabu

¹³ hanushū Jesusū hari hatu yunua ha huni anua kaībaini ina yawa
 merā hikibainaibū ha ina yawa 2.000 datei mawa keyatapa butei niri
 ibaini iāki pukui hasai keyuaibū

¹⁴ hanua ha ina yawa mekenikabu datei kuxibaikī mae tibi anu
 hiweabu inū bai putxinī hiweabu hatu banabimakeakebainaibū yura
 itxapabū nīkatā uī beaibū ¹⁵⁻¹⁶hanu Jesuski nukushū itxapahaira ha huni
 yushī txakabu haya ikūkirāxina ma tari sawea ana unaīsmapa keskama
 hanu Jesusbe tsauwa ana haska dabane ikī datekī ha huni haskashu habū
 uītā hatu yuikī ha yushī txakabu ina yawa merā hikibaishu txaniaibū
¹⁷nīkatā ha mae anuabū mesekī Jesus nitxīkī:

—Nukū mae anua kariwe— akabu

¹⁸ hanua Jesus shashū naneaya hanua ha huni yushī txakabu
 kaīmashutū Jesus ea akī yuikī:

—Mibe kapa?— aka ¹⁹nemakī yuikī:

—Ebe kayamawe. Hakia minabu anu kashū haska Deus miwē
 nuikī yushī txakabu mia kaīmashu minabu yuiritāwē, hau miwē
 benimarinūbunā— abaini kaya

²⁰ hanushū ha huni yushī txakabu haya Jesusū kaīmabaina kashū
 nawa betsabū mae Decápolis yuiarā, huni kuī hātxarā, Mae Mekē
 Dabeti anu kashū ha huni haska Jesusū duahairawakī ha yushī txakabu
 kaīmabaishu hatuki txanikūkainaya nīkai dasibi benimai Habaa! iki
 keyunibukiaki.

**Aībū himi bashneni neseisma Jesusū maīwātā Jairō bake mawa
bestēwanikiaki, na hātxarā
(Mt 9.18-26; Lc 8.40-56)**

—²¹Hanua Jesus iānēwā kesha betsauri katani ana hawēri txitükirani hui keti ikaya hanua iānēwā kesha anu yurā kaiā Jesus uīnū ika bei itxbirābiranaibū ²²hanua hanu itxati hiwe mekemis shanē ibu betsaw hawē kena Jairō Jesus betxibirani hushū dāti ishū ²³ea akī yuikī:

—É bake aību mawakatsis ikikiki. Ebe kashū ē hiwe anushū uīkī hau shushanū ea meshuniyuwe— aka

²⁴hanua Jesus habe kaya yurā kaiāri haberu bukī Jesus naxui akī teshke abainaibū ²⁵hanua aību himi bashneni ha isī tenei ma 12 ano kabia hawa neseisma bari betsaw tukama ikūkamis ²⁶hanua nuitapaya huni dauyabū hau ea shushawanū, iwanā, hawē pei dasibi putakī keyubia hawa maiāma ikūkaini hakia ana pikuhairakī ²⁷⁻²⁸Jesuskiri hātxakī yuiaibu nīkatā ha yurā kaiā supu ibaini habe buaibu anu ha aību isī teneya txipu kakī: “Hawē tari kesha besti mea ē shushatiruki”, iwanā, xinābaini kakī naxui ikaī Jesusū tari kesha metsatuxia ²⁹hawaira hawē himi nesei maītā: “Ma ē shushashubiī!” iwanā, xināyā ³⁰hawē kuxipa kaīkaī tsuara ma shushashu Jesusū unākī yurā kaiā hatxū beaibu uībaūkī Jesus niti itā hatu yukakī:

—Tsuā mā ē tari metsashumē?— hatu wa

³¹hanushū hawē tsumabū yuikī:

—Na yura itxapa bei miki supu ibirākī mia akanikiki. Tsuā mia ashu nū unāmaki— akabu ³²hatū Jesus metsashu aību uīnū ika nasaukekawanaya ³³aībū unaī datei saki saki ikī hawara Jesusū ashu unaī ha bebū dāti itā shabakabi Jesuskri txaniaya ³⁴Jesusū yuikī:

—Aībuū, mī ea ikūwāyā ē mia shushawashuki. Ana isī teneama unānuma kai periwe—

³⁵aki nikē hanua Jairō hiwe anua hawē tsumabu beshū Jairo yuikī:

—Mī bakerā, ma mawashuki. Ana huni yusīnā daketapa wayamawe— akī ³⁶yuiaibu Jesusū nīkakī Jairo yuikī:

—Dateama ea besti ikūwākubaīwē— abaini kakī ³⁷hanua Pedro inū Tiago inū hawē betsaw Joāo besti Jesusū hatu iyukī ³⁸Jairō hiwe anu habe buaibū hanua hātxa biski ikaibu nīkakī yura itxapa kashai saī iki bau bau ikaibū ³⁹hanua Jesus hatu anu hikikaī yuikī:

—Haskai e iskaū kashai mā biski ikanai? Hawē bake mawa kayabiamaki. Ushaki— hatu waya ⁴⁰hanushū Jesusū haska yuiai yura itxapabū usābaunaibū hanushū Jesusū habu kaīmatā hawē epa inū hawē ewa inū hawē tsumabu habe buabube ha aību bake hanu daka anu dītu merā hikikaī ⁴¹metsūshū yuikī:

—Talitá, cumi— iwanā, nukū hātxarā —Txipaxaā, beniwe— aka ⁴²hawaira ha txipax 12 bariya benikaunaya hawē ibubu inū hawē

tsumabu e itā yuikī: “Habaa!” ikaibū ⁴³ hanushū Jesusū hatu nemakī hau tsuki txaniyamayunūbū ana yuikī:

—Matū bake pimakāwē— hatu wabainikiaki.

Nazaré anu ana Jesus txítükiranikiaki, na hătxarā
(Mt 13.53-58; Lc 4.16-30)

6 ¹Hanua Jesus hari katani ana hawē mae hanua yumeni anu hawē tsumabube hikixinabū ²sábado huírukütitiā hanu judeubu itxamisbu anushū hatu yusikī taewaya huni itxapabū nīkai e itā habaa! iki yuinamei:

—Na hunirā, hanishū haska tsuā hawē kuxipa tapixinamē, ha atimaska nū atiruma aki unānepahairairā?— iwanā ³—Hakia narā, hi mabu wanikaki. Hawē ewarā, Maria inū, hawē betsaburā, Tiago inū, José inū, Judas inū, Simāoki. Hanua hawē puiburā, nenu nukube hiweriabuki— itā ikuwāma danaibū ⁴Jesusū hatu yuikī:

—Deusū hătxa yuishunika hushū yurabu hatu yusīayā betsa betsapabū nīkakī duawaibū hakia hawē mae anu kashū hawenaburi hatu yusīria habū hawē hătxa danaibū habiatiāri hawē hiwe anuabu inū hawenabu betsabū danāriamisbuki— hatu watā ⁵hanushū isī teneaibu eskarabes hatu mekī hatu shushawatā hawara atimaska Jesusū ana hatu ashūkī hatu uīmama ⁶haska hatuwē nuikī yusībia habū ikūwābumawē taea huīti nixmai e inikiaki.

Mae urama hiweabu tibi besti anu kakūkaūkī Jesusū hatu yusikubaūtani hushū ⁷hanushū hawē 12 kuxipayabu kenashū yushī txakabu kaīmati kuxipa hatu yunukī huni dabe tibi yunuakeakekī yuikī:

⁸—Kairā, mā eska baītanūbū matu yuinū nīkakāwē. Mais butākāwē, hawa buamarā. Hakia matū mestēti besti mā butiruki. Ha inū, misi inū, kapākā inū, haki pei aruti buyamashākāwē. ⁹Matū tae pewetametia inū tima tari mā saweaya besti bukāwē, ana betsa buamarā— akī ¹⁰ana hatu yuikī:

—Karā, hiwe bestitxai mae tibi anu hiweyushū yusikubaītākāwē. Hanushū yusikī menetā mae betsa anuri maekubaīshākāwē. ¹¹Haska inū, hanishūra matu danākī nīkakatsi ikabumakē Deus hatuki sinatai unāti wakī hanua kaībaikī matū tae anua mai kuru hatuki tabaīshākāwē, hau habiaskasi maninūbunā, hawa unāmarā— hatu wa nīkatā ¹²hanua hawē tsumabu buake buakeshū dabe tibi kashū hatu yusī taewakī:

—Deuskiri mā txakabumis henetā matū xinā betsa warikāwē— hatu wakī ¹³yushī txakabu kaīmakī kaya wakubaikī isī teneaibu sheniwē dapushkī hatū isī maīwākubaunibukiaki.

Naximanika João tenānibukiaki, na hătxarā
(Mt 14.1-12; Lc 9.7-9)

¹⁴Hanua hawara Jesuskiri txaniakeakeaibu shanē ibu Herodesī nīkatā hawē tsumabu yuikī:

—Naximanika João mawaxina ana bestēxishū hawē kuxipa Jesuski maewa hatū hawē kuxipawē atimaska hawa nū atiruma Jesusū hatu uūmaikiki— ikaya

¹⁵ hanushū huni betsā hawē xinānē yuikī:

—Ha Jesusrā, Elias ana huxiāki. Elias ikibikaī— ikaya betsāri yuikī:

—Ha Deusū hātxa yuishunika nukū shenipabube hiwepauni betsaki, ha Jesusrā— ikaibū

¹⁶ Herodesī hatu nīkatā yuikī:

—Habaa! João ē hatu yunua teshtemaburā, ma bestēxinamēkaī— inikiaki.

¹⁷⁻¹⁸ Herodesī eska xinākī anirā, matu yuinū nīkakāwē. Bari betsatiā Herodesī hawē betsā Filipē aī Herodias mebīmakē Joāonē nemakī yuikī:

—Haskakī mī betsā aī mebitā mī aīwaīmamē? Haskatimahairaki. Aīwāyamawe— akubainaya atimas hawē aīkiri xinaī henekatsi ikama nuikī shanē ibu Herodesī hawē policiabu yunua João atxishū mane dispiwē meneshtā bitxitu hiwe merā bitxiabū ¹⁹shanē ibū aī Herodias Joāoki sinatakī hatu tenāmanū ikaya ²⁰hakia Herodesī haska João huni pepa unākī hawē aī nemakubaīkī dasibi hawē yusīa nīkabiakubaīkī hawē xinā pewariama ikūkainaya ²¹hanua hawē bari hanu kaini tashniaya hanushū hatu beyusmakī nawamakatsis ikī habu hatubetā yunumisbu inū, soldadobu shanē ibubu inū, Galiléia anu pei itxapayabu hawē hiwe anu hatu itxawashū hatu pimaya Herodiasī hawē bene parākī João hatu tenāmakatsis ikaya ²²Herodiasī bake txipax hatu nawashūkī shanē ibu Herodes inū ha hatu pimakī itxawa hatu benimawaya Herodesī hawē aniwa yuikī:

—Hawara mī ea yuka ē mia ināshanaii— iwanā, ²³yubakī ana yuikī:

—Hawara betsā betsapa mī ea yuka nukū mai pakea namakis pashkashū ē mia yunutiruki— akaya ²⁴nīkatā txipax nawai maīkaini kashū hawē ewa Herodias yukakī:

—Ewaā, hawa yukatāpa?— aka hawē ewā yunukī:

—Naximanika João hatu teshtemashū hau mia hatu bemashunū ha ea atāwē— aka ²⁵hawē epa shanē ibu Herodes anu hawaira ana hikikaī yuikī:

—Na habiatī Naximanika Joāonē bushka ea ināriwe, sapa kētxakirā— aka ²⁶hawē huīti meteshekei punu nukatā Naximanika João tenākatsi ikamabia ha hatu pimaibu bebūshū hawē aniwa ma yubai nīkakāshūwē taeshū hawē yuba binumakatsi ikama ²⁷hakimamari ha soldado bitxitu hiwe anu hau katanū shanē ibū yunukī:

—Joāonē bushka teshteshū ea beshūtāwē— aka ²⁸soldado kashū bitxitu hiwe meranua João teshtetā hawē bushka sapa kētxaki nanebirā beshū ha txipax inā ha txipaxā hawē ewa ināniaki. ²⁹Haska wakī João tenākashū hawē tsumabū nīkatā beshū hatu yukatā hawē yura bibaī maiwati anu maiwanibukiaki.

Jesusū yurā kaiā pimanikiaki, na hātxarā
(Mt 14.13-21; Lc 9.10-17; Jo 6.1-14)

³⁰ Hanua hawē kuxipayabu yunua butani Jesuski ana haki dasitā haska wakubaütäxinabu Jesuski txaniakeakei meneabū ³¹yurā kaiā Jesuski itxabu hanishū hawē tsumabū pitirubumakē Jesusū hatu yuikī:

—Benāta hatu dapashkabaī haria huīrukūyunū bukāwē— hatu wabaini ³²hanua Jesus hawē tsumabubes shashū inatā kai hanu tsua hiweabumanu buaibū ³³hakia Jesusū hatu henebaini kakī mae tibi dūkebainai uī Jesus dūkenanaī betxibaini txibaī kuxibaini mae bestibu tibi anuaburi bui Jesus hikiriama habu dukū bebükiri hikia maniabū ³⁴Jesus shashuwē kai keti itā shashu anua butukaikī yurā kaiā uī hatuwē nuihairakī habu txashuwā uīnikauma keskabuwē taea hatuwē dabānā iķi hatu yusī taewashū betsapawē hatu yusībaiaya ³⁵hanua ma bari kaya hawē tsumabu Jesus dapi bushū yuikī:

—Ma bari kaikiki. Nenu tsua hiweabumaki. ³⁶Na yurā kaiānē habū hania pitirubumaki. Ha mae urama tibi anua hau misi bishū pitā hau haskarabaītanūbū hatu nitxīriwe— akabu ³⁷Jesusū hatu kemakī nemakī:

—Haska hatu wama, matū hatu pimakāwē— hatu wa hanushū hawē tsumabū yuikī:

—200 xaba nū dayai peiwē hatu misi bishūtāpa, hau pinūbunā?— akabu ³⁸Jesusū hatu yukakī:

—Hati misi mā hayamēkaī? Uītākāwē— hatu wa bushū uītāshū yuikī:

—Mekē besti misi inū baka dabe besti nū hayaki— akabu ³⁹hanushū hawē tsumabu Jesusū yunukī:

—Hatu itxawakeakekāwē. Ha basiki hau tsanūbū hatu yunukāwē— hatu wa ⁴⁰hatu yunuabu hatiri shuku betsai 100 inū hatiri shuku betsai 50 maniakeakebaunaibū ⁴¹Jesusū ha misi mekē besti inū baka dabe tsumashū naiuri teskāshū uīkī pitikiri Deus kēwātā misi tūke tūke apakekī hawē tsumabu inākī hatu yunua ha yurā kaiā inābaunaibū hanushū baka daberī hatu inā hari hatu inā keyuabu ⁴²dasibibū yani wai benimai pepeaibū ⁴³⁻⁴⁴hanua ha misi mekē besti inū baka dabe ha dabe hatu pashkashuna 5.000 hunibū pikī teshe wakāshu itxawakī 12 kuki hawē tsumabū mata wanibukiaki.

Jesus iānēwā bemaki bepai kainikiaki, na hātxarā
(Mt 14.22-27; Jo 6.16-21)

⁴⁵⁻⁴⁶ Hanua nuku dukū bebükiri iānēwā pukei Betsaidauri nū hawē tsumabu kanū shashuwē nuku yunua nū kaya yurā kaiāri hatu nitxībaini mati anu ka Deusbe hātxanū ika ka Jesus ha mesti nikē ⁴⁷mexu merā hawē tsumabu iānēwā namakis bui nunubainaibū Jesus ha mesti maiñ nishū uīaīyā ⁴⁸hawē tsumabū shashu tueī bikaibū niwēwā bekī shashu

txishtekiri butā butanaya ma pena kemaya Jesus hatuki nukuyui iānēwā bemaki bepaikirākī hatu daibaini ⁴⁹ha iānēwā bemaki kaya uī yushī dabanē sai iki ⁵⁰dateibābū Jesusū hatu hātxawakī:

—Ē eaki. Ewē dateyamakawē— hatu watā ⁵¹hanua hawē tsumabuki shashū inaya niwēwānē iānēwā betxurūwāi maiāyā habu harakiri xinātimā hatu wa Habaa! iake iakekī ⁵²Jesusū haska hatu misi pimai uībiabirākāshu hawa hatū xinā shabakabiriabuma haska tapiriabuma inibukiaki.

**Genesaré mae anuabu isī teneaibu Jesusū hatu
shushawanikiaki, na hātxarā**
(Mt 14.34-36)

⁵³Hanua iānēwā pukei besusi bupanābū niwē hamakiri hatu bukī shutua mae betsa Genesaré anu keti itā hatū shashu neshatā ⁵⁴hanua butubainaibū yurā kaiānē Jesus unātā ⁵⁵mae kesua anua kuxibirākī isī teneaibu hatū baketiki bakebirākī Jesus anu hatu iweabu ⁵⁶hanūkāi mae urama tibi anua inū bai putxinī hiweabu anua isī teneaiburi bai tanamabirākī hanushū hau Jesusū tari metsanū, iwanā, hatu Jesus ea ashuābu hawē tari kesha ha isī teneaibū metsatā dasibi maī kayakeakenibukiaki.

Hawara atimapā nū xināmistū nuku txakabuwamiskiaki, na hātxarā
(Mt 15.1-20)

7 ¹⁻⁴Fariseubu inū judeubu dasibibū hatū shenipabū beyakiri matu yusīnū nīkakawē. Habū shenipabū beya tibi txibākī fariseubu inū judeubu dasibibū piriamā mepanui taemisbuki, txakabu nemairā. Haska inū, piti bitani hui hikitā hawē beyawē taea hatu meushkeabu mepanukubāmisbuki. Haska inū, hatū shenipabū beya betsa betsapa txibākī hatū kētxa datxukī hatū xumu napākī hatū mane kētxa datxukī hatū dakati ūpashwē bewax bewax atā tere amisbuki. Haska hatū shenipabū beya txibākī akeakekubāmisbuki.

Haska wamisbwē taea fariseubu inū Deusū hātxa kenenibu yusīnanāmisbu Jerusalém anua bexiābu Jesuski kemashū uīkī haska hatū shenipabū beya txibāma Jesusū tsumabū piriamā mepanuabuma piaibu uīkī hatu yuākī ⁵Jesus yukakī:

—Haskakī mī tsumabū nukū shenipabū beya txibāma mepanuma pikanimēkaī?— akabu ⁶⁻⁷Jesusū hatu yuikī:

—Mā yusīmis keska akama mā beparamemisbukiri ikū bebükiri Deusū matukiri yuikī:

‘Na yurabunā, hatū hātxawē ea kēwābiakī
hatū huītiwē ea xinaīsbumaki.

Ha inū, itxatā hawa ea kēwākī pewaisbumaki.

Hakia hunibū yunuawē besti hatu yusīkubāmisbuki', aka hawē hātxa yuishunika Isaíasi nīkatā keneniki. ⁸ Haska waniwē taea Deusū yunua xinākī txibāma yurabū beya besti mā txibāmisbuki— iwanā,

⁹ ana hatu yuikī:

—Matū beya betsa betsapa besti txibākī hakia Deusū yununi xinābiakī mā akī pewaismaki. ¹⁰ Eska Moisés yununi ana matu xināmanū nīkakāwē: “Matū epa inū matū ewa merabewakī hatu duawakubākāwē. Hakia matū ibubu mā hatu itxakawayaya hau matū shanē ibubū matu tenāshanūbūwē”, abianikē ¹¹ haska xināma matūmebi ibubis matū hātxa watā hatu yusīkī: “Matū ibubu hawarawē merabewati mabu mā haya mā haki tanabia Templo anu inākuikatsi mā butiru mā xinātiruki. Tsuā matu ana bikawatirubumaki”, akī mā hatu yunutxakamiski, nemakinā. ¹² Haska wakī hatu nemakī mā haska wakubainaibu tsuā ana matu yunu yunu atirubumaki, matū ibubu mā merabewanūbunā, akī mā hatu yunumiski. ¹³ Haska wakī matūmebi ibubis beya betsa txibāti matuna watā Deusū yununi hātxa mā hatu hakimawamiski, yunuti betsa betsapa hatu maewashuākeakekinā, hau ha txibanūbunā— hatu watā

¹⁴⁻¹⁶ ana Jesusū yurā kaiā kenashū hatu yuikī:

—Mā pabīkiyabuki. Matu yusīnū nīkakī peirawakāwē. Piti tibi yurabū piabu hawa hatu hawē txakabuwaismaki. Hakia yurabū huīti meranua besti hawara txakabu tashnikī Deus hatu danāmamiski, yurabuki sinatamakinā— hatu watā

¹⁷ hanua Jesusū yurā kaiā henebaini hawē tsumabube hiwetā hikiaibū ha miyuiwē hatu yusīshukiri ana hawē tsumabū yukabu ¹⁸⁻¹⁹ Jesusū hatu yuikī:

—Matūri mā nīkakī tapīriabumamē? Shabakabi matu yusīnū nīkakāwē. Piti xarabu yurabū piabu hatū xinā merā naneama hawa hatū xinā txakabuwatirumaki. Hakia piti xarabu piabu hatū hatuki naneabu puiyabu kaīmiski— iwanā —Haskakē piti xarabū hawa hatu txakabuwatirumaki— hatu anikiaki. Haskawē taea hawara piti xarabu pikī nukū puku anu nū nanemisrā, pekiaki. Harā, hatū Deus sinatamaismaki. ²⁰ Haskawē taeshū Jesusū ana hatu yuikī:

—Yurabū xinā meranua hawara txakabu hayabu tashnikinā, haskatū hatu txakabuwamiski, Deus sinatamakinā. ²¹ Haska inū, eska yurabu haya hatū xinā uke merā aruabu txakabu xinākī shabakabi tashnimamisbuki. Eska tibi shabakabi xināwē kaīkinā, kemukī hamapai tibi shebi hayabu txutabāmisbuki. Ha inū, yumetsumisbuki. Ha inū, yura betsaki yubakatā tenāmisbuki. ²² Ha inū, aiyā inū beneyabia betsabe txutanamemisbuki. Ha inū, yura betsā mabuwē kemumisbuki. Ha inū, txakabu betsā betsapa wamisbuki. Ha inū, yura betsā parāmisbuki. Ha inū, hatū yurawē hawara pae tibi aki paei txakabumisbuki. Ha inū, yura betsā hawē hiwea keskama hatu uī huni betsā haska

hayatirumawē nui hatuwē bika tenemisbuki. Ha inū, txani txakabaūmisbuki. Ha inū, ibubis xinaī kei: “É pepaki”, imisbuki. Ha inū, yura betsawē nuikī duawakī merabewaisbumaki. ²³Haska tibi yurabū xinā anua tashnikī hatu txakabuwamiski, Deus sinatamakinā— hatu anikiaki.

**Siro-fenícianawa aību ikūwaīwē taeshū Jesusū
merabewanikiaki, na hătxarā
(Mt 15.21-28)**

²⁴Hanua Jesus kaikirani Tiro mae pakea anu hunekaī hikipanā tsuāra unaībū hiwe betsa anu hikiaya ²⁵⁻²⁶hanua judeubuma Siro-fenícianawa aību hawē bake yushī txakabuya Jesuskiri txaniaibū nīkabiranī Jesuski nukushū dāti itā yuikī:

—É aību bake yushī txakabu hayaki. Ea kaīmashuī kawe— aka

²⁷Jesusū yuikī:

—Israelbū pitī bishū kamā anu putama ha dukū hau hawē bababū yaniwayunūbū metirubumaki— aka ²⁸hawē hătxa nīkatā Jesus ana yuikī:

—Heē. Yusīnaā, nū kamā keskaki. Israelbū besti tapukishū piabū hawē pese kamanē pimisbuki. Haska keskari wakī ē bakeri mī ea kaīmashūtiruki— aka ²⁹haska ikūwaī unākī Jesusū yuikī:

—Mī pe yuiaya ē mia merabewashuki. Haskawē taea mī bake anua ma yushī txakabu kaīkaishuki. Uritawē— akaya ³⁰kashū hawē hiwe anu hikitā ha aību bake ma yushī txakabu kaīma pes daka uītuxinikiaki.

Huni patani inū huyuni Jesusū shushawanikiaki, na hătxarā

³¹Hanua Jesus Tiro mae pakeanu txītūtani Sidom dūkeataī Decápolis kesua anu Galiléia iänēwā kesha anu hikikē ³²hanua huni betsa patani inū huyuni Jesus anu iyushū ea ashūkī:

—Mī mekēwē haki mepitā nuku shushawashūwē— akabu ³³ha isī teneai tarī ha mesti metsūbaī Jesusū iyushū hawē metutinī pamistubukūtā hashpa watā hawē kemu hamitxutā ³⁴naiuri besutā huīsinakī yuikī:

—Efatá!— iwanā, nukū hătxawē yuikī: —Hau pabepemenūwē— aka ³⁵hawē pabīki dabe ma pabepemea inū hawē hanari ma hăpekea ma hătxa kayabiaya ³⁶Jesusū hatu anu ana iyushū hatu nemakī:

—Tsua yuiyamayutākāwē— hatu wabia kashū yurabu betsa betsapa hatu banabimakeakeabu ³⁷e itā Habaa! Yuu! ikī yuikī:

—Jesusū hamapai betsa betsapa pepa atiruki, patanibu nīkamakī inū huyuniburi hătxamaikirkā— inibukiaki.

**Jesusū 4.000 yurabu pimanikiaki, na hătxarā
(Mt 15.32-39)**

8 ¹⁻²Hanushū ana shaba betsatiā yurā kaiā Jesusū hatu yusīkubainaya ma shaba dabe inū besti kaya hatū pitī ma keyuabu hania pitibumakē Jesusū hawē tsumabu kenashū yuikī:

—Ma shaba dabe inū besti ea nīkakī hatū piti ma keyuabuwē taea ē hatuwē nuiyii. ³Hatū hiwe anu piti mais ē hatu nitxiā bui bai putxinī anua punu nukai babui unāyamastirubuki, betsabu txaikea bexiāburā—ikaya ⁴hawē tsumabū Jesus yuikī:

—Nenu tsua hiweabumaki. Hania piti bishū nū hatu pimatirumabī—akabu ⁵Jesusū hatu yukakī:

—Hati misi mā hayamē?— hatu wa

—Seteki— akabu

⁶hanushū Jesusū ha yurā kaiā yuikī:

—Ha maī tsaubaūkāwē— hatu watā ha sete misi bishū Deus kēwātā tūke tūke akai hawē tsumabū bibaībaīkī ha yurā kaiā hatu inākeakeaibū ⁷hanua baka eskarabesri haya Jesusū bishū Deus kēwāriatā tekepakeriakī hawē tsumabu inā habū hatu inākī mebesa ⁸hanushū dasibibū yaniwai benimai pepeaibū ha pikāshu piti teshea itxawakī sete kuki matawabū ⁹hanua 4.000 yurabū pikī keyuabū Jesusū hatu yunuki:

—Ē ma kai buritākāwē— hatu watā ¹⁰hanua hawē tsumabubes shashū nanetā bui Dalmanuta mai pakeakiri bunibukiaki.

**Hawara hawē unāmati dami atimaska fariseubū Jesus
yukanibukiaki, na hātxarā
(Mt 16.1-12; Lc 12.54-56)**

¹¹Hanua fariseubu Jesus anu beshū habe ha inū, iwanā, unāti waki yuikī:

—Deus anua hawē unāti dami nuku ashūwē, mī hawē kuxipa haya nū uñunā— akabu ¹²Jesus huñti nixmashū hatu yuikī:

—Haskakī hawara Deusū besti damiwatiru uññu ishū mā ea yukai? Ikū ē matu yuiyai nīkakāwē. Hamapai betsa uñmakī ē ana matu ashūtaskamaki— hatu watā ¹³hanushū hatu henebaini shashū nanetā ana txītukaini iānēwā kesha betsauri hawē tsumabu hatu iyua

¹⁴hanua bui misi hakimabaini hawa piti buama misi bestitxaiya besti shashū buaibū ¹⁵Jesusū bebükiri hatu banabimakī yuikī:

—Fariseubu inū shanē ibu Herodesī misi shasha watí meseki. Uñrakubaūkāwē— hatu wa ¹⁶hatu haska wa hamakiri xinaī hawē tsumabu yuinamei:

—Nū misi beama ishukē nuku haska nemaikiki— ikaibū ¹⁷haskakiri yuinamei hātxaibu unātā Jesusū hatu yuikī:

—Haskai bushka kuxikī mā nīkariabumamē? Haskai: “Nū misi beama ishukē haska nuku yusikiki”, iki mā yuinamekanai? ¹⁸Mā beruyabia hawara ē matu ashuaī mā uñ pewama ikūkainaii. Mā pabīkiyabia hawara ē matu yusiaī mā nīka pewama iriakūkainaii. ¹⁹Eска uñbiairā, misi mekē besti tūkepakeshū 5.000 hunī kaiā ē hatu pimarā, hati kuki hawē teshe mā itxawaxinamē, ha pitirā?— hatu wa

—Doze kaī— akabu

²⁰—Hanua betsara, sete misi tūkepakeshū 4.000 ē hatu pimarā, teshe waburā, hati kuki mā matawaxinamē?— hatu wa

—Sete kaī— akabu

²¹hanushū Jesusū hatu yuikī:

—Matunā, haskakī mā tapīriabumamē?— hatu wabaini

Betsaida anushū huni bekū Jesusū shushawanikiaki, na hātxarā

²²hanua bui mae betsa Betsaida anu hikiabū huni bekūni hau shushawanū Jesus anu iweshū ea ashūkī:

—Haki bemepiwe— akabu ²³huni bekū metsūbaīkī benāta iyushū hawē beruki kemu mitxushū bemepitā metseketā yukakī:

—Haskara mī uīai?— aka ²⁴bepeshe mirītā yuikī:

—Hunibu uībiakī hi mapua keska buanaibu ē hatu uīai?— aka ²⁵Jesus ana hawē beruki meopia hanūkaī ma shusha shabakabi dasibi uīkī pewaya ²⁶Jesusū hawē hiwetā nitxīkī yuikī:

—Na mae anu ana hari kama mī hiwe anu inū kariwe— abainikiaki.

Mī nukū Messias Cristoki, akī Pedrō yuinikiaki, na hātxarā

(Mt 16.13-20; Lc 9.18-21)

²⁷Hanua Jesus hawē tsumabube kai Filipē mae Cesaréia txaima anu ana bai tanabaīkī hawē tsumabu yukakī:

—Yurabunā, ē tsua ekiri yuimisbumē?— hatu wa ²⁸hawē tsuma betsā yuikī:

—Betsabū mikiri yuikinā: “Naximanika João ana bestēxinaki”, mia wakanikiaki. Betsabūri yuikī: “Elias ana huxiāki”, mia wariakanikiaki. Betsabūri yuikī: “Deusū hātxa yuishunika betsa ana besteimaki”, mia wariamisbukiaki— akabu

²⁹hanushū Jesusū haburi yukakī:

—Hamē matū xinākinā, mā tsua ea yuimismē?— hatu waya hanushū Pedrō hatu yuishūkī:

—Miarā, mī nukū mekenika Messias Cristoki— akaya

³⁰Jesusū hatu nemakī:

—Ē Messias Cristoki tsua banabimayamayushākāwē— iwanā,

Jesus mawashanai bebükiri hatu banabimanikiaki, na hātxarā

(Mt 16.21-28; Lc 9.22-27)

³¹Jesusū ana hatu yuikī:

—Deusū bake ē matū Hutxi Kayabi Iuwarā, ea nuitapawashākanikiki. Eki sinatakī ea itxakawakī mae shanē ibubu inū, Deusbe nukunabu hātxashunika shanē ibubu inū, Deusū hātxa kenenibu yusinanāmibūri ea danākī ea hatu tenāmabu dabe inū besti shaba kaya ē ana bestēshanaii—

akī 32 haska wakī hatu shabakabi yuiai nīkatā Pedrō Jesus ha mesti pashkabaī nemakī yuikī:

—Mī haskatirumaki— aka 33 Jesus hawē tsumabukiri nasauketā uīkī Pedro nemakī yuikī:

—Satanásā xināwē mī ea nemaii. Ana hari haskayamawe. Hawara Deusū uīaī keska mī uīyamaki, eska xinākinā, haska yurabū uīmis keskawē mī ea nemairā— atā

34 hanushū Jesusū hawē tsumabu inū yurabu habe buaibu kenashū yuikī:

—Tsuabura eki txiti ikatsis ikirā, hamebi haska xināmis hakimatā: “Bika tenei ē hawē taea mawatiruki”, ikī hau ea txibākubainūbūwē. 35 Hamē tsuabūra xinaī: “Ē mawakatsi ikamaki”, iki hatūmebi mekeairurā, eauma mawakī hatū hiwea benushākanikiki. Hakia ea ikūwākī ē kakape yusikī ea txibaīwē taeshū tenābiabu hatū hiwea benuama hiwekuishākanikiki. 36 Haska inū, haskati dabanē yurabū xināma mai anua mabuwē inū hamapai tibiwē kemukī itxawai hiwemisburā, haburi eauma mawai benushākanikiki. 37 Ha inū, hawara inānanākī hawē hiwea pakatā hawē hiwekuīti tsuā bitirubumahairaki. 38 Haska inū, tsuabura na yurabu txakabu bebunua eki inū ē hātxaki dakemisburā, ē Epā kuxipaya hawē nai tsuma pepabube hua habiaskariai ē hatuki dakeriashanaii— iwanā,

9 1 ana hatu yuikī:

—Txanima ē matu yuiai nīkakāwē. Na habia mā ebe mapuaburā, betsabu mā mawariamakē Deus Shanē Ibui taei kuxipahairai mā uīshanaii— hatu anikiaki.

Jesus hawē yura damitā hatu uīmanikiaki, na hātxarā (Mt 17.1-13; Lc 9.28-36)

2 Hanua ana seis dia binuaya Pedro inū, Tiago inū, João Jesusū katubaikī hatu iyui kakī mati keyatapahaira mapeketā hanua hatu bebū Jesus dami 3 hawē tari hushupahairai txashahairai tsuā tari patsakī hushupa wakī haska waisma keskai ikaya 4 haskaya habianuri Elias inū Moisés Jesusbe hātxai uī 5-6 datehairaibū harakiri xinātimā Pedrō Jesus yuikī:

—Yusīnaā, nū nenu huarā pehairaki. Peā shubu dabe inū besti matu washūpa, betsa mina inū, betsa Moisésna inū betsari Eliasnarā?— ikaya 7 hanua samama nai kuī bekī hatu bepuaya nai anua hui tashnikī yuikī:

—Narā, ē bakeki. Ė abuhairaii. Nīkairakubaikāwē— hatu waya 8 samama beru beru ikī uī ha habe mapukāshu ana niama Jesus besti nia uīaibū

9 hanua mati keyatapa butebirākī Jesusū hatu yuikī:

—Ē matū Hutxi Kayabi Iuwa matu mawashūtā ē ana matu besteshūriamakē hawara na haska mā uīshurā, tsua yuiyamayushākāwē— 10 hatu wa tsua yuiyama hatūmebi yuinamekī: “Mawatā ana besteshanairā, haskaramē?” ishū 11 ana hawē tsumabū Jesus yukakī:

—Yusinābū hatu yusikī Deusū hātxa kenenibuwē hatu yuikī: “Nukū mekenā Cristo huriamma bebükiri Elias hushanikiki”, ikirā, haskai imisbumē?— akabu ¹²hatu kemakī:

—Txanima Elias bebükiri ana hushū dasibi benawakī pewakī taewaimaki. Ha dikabi, Deusū hātxa yuishunikabū kenekī: “Deusū bake hatū Hutxi Kayabi Iuwarā, habū danākī itxakawabu nuitapashanikiki”, arianibuki. ¹³Hakia eānā, ē matu yuiaii. Eliasrā, ikū ha dukū huimashū hatu yusiyā danākī Elias Deusū hātxa yuishunika itxakawakī haskarashanaikiri Deusū hātxa yuishunikabū bebükiri hakiri kenenibu akī habiaskari wakī itxakawaimabuki— hatu abiranī

**Huni bake yushī txakabuya Jesusū kaīmanikiaki, na hātxarā
(Mt 17.14-21; Lc 9.37-43)**

¹⁴hanua Jesus hawē tsuma betsabuki nukunū ika hui hanu yurā kaiā hawē tsumabuki itxa Deusū hātxa kenenibu yusinānāmisbube hatube itxa yuinameakeakeaibu Jesusū uīkubiranaya ¹⁵Jesus huai dasibibū uī benimahairai kuxibaini haki nukushū yukakī:

—Mī ma huai?— akabu ¹⁶hanushū Jesusū hatu yukakī:

—Hawai Deusū hātxa kenenibu yusinānāmisbube harakiri mā hātxawē yuinamei ikai?— hatu waya

¹⁷nīkatā huni betsā yuikī:

—Yusināā, ē huni bake yushī txakabū huyu wani ē mia anu iweshuki. ¹⁸Ha yushī txakabū atxishū dushku imakī tī imatā mai pusama dashka dashka iki bakushyai sheta yēsh yēsh iki bakush kebus iki txarix txarix imakī haska wakī babu wakubaīmiski. Haskamiskē: “Hau yushī txakabu ea kaīmashunūbū ika”, mī tsumabu ē hatu xinābiabirana tsuā hawa ea kaīmashūtirubumaki— aka

¹⁹mapuabu Jesusū hatu yuikī:

—Ikūwaīsbumaā, hatiki matu merabewai ana ē matube hiweyushanai? Neri iwekāwē, ha bakerā— aka

²⁰iweaibū yushī txakabū Jesus betxitā ha huni bake ana dushku ima māi tī itā taka taka iki kemu bus bus ikaya ²¹Jesusū hawē epa yukakī:

—Hatiā berukui taenimē?— aka hawē epā yuikī:

—Bakeixta iki taeniki. ²²Ha yushī txakabū tenānū, iwanā, hawētxaī txi merā napukī inū hene merāri pukumiski— atā —Hamapai mī atiruwē taeshū ē bake mī ea shushawashūtirumē? Nukuwē nuikī mī atirurā, ea merabewawe— aka

²³Jesusū yuikī:

—Ē mia merabewatirurā, mī xināmamē? Mī ea ikūwāyā hamapai betsā betsapa ē mia ashūtiruki— aka

²⁴hawaira hawē epā unāshubima yuikī:

—Ē mia ikūwaiī. Ana ē ikūhairawanū uīmakī ea merabewawe— aka

²⁵yurā kaiā itxabirābiranaibū uīkī Jesusū yushī txakabu yuikī:

—Yushī pata wakī inū huyu wamistuū, ha huni bake meranua kaīrikaitāwē. Txitūkirā ana haki hikiyamashāwē— akaya

²⁶yushinī bis imatā ana dushku imabaini kaīkainaya ha huni bake mawa keska dakakē itxapabū yuikī: “Ma mawaki”, ikaibū ²⁷hanushū Jesusū metsūshū benia benikāwā nikē

²⁸hanua Jesus hiwetā hikiaya hawē tsumabus habe hikibaī ana yukakī:

—Haskakī ha yushī txakabu nukū nū kaīmatiruma ishumē?— akabu

²⁹Jesusū hatu kemakī yuikī:

—Na eska yushī txakabu kaīmakinā, Deus dayuikī ea a bestikubaīkī mā kaīmatiruki— hatu watā

Mawashanaikiri ana ha katxu Jesusū hatu yuinikiaki, na hātxarā

(Mt 17.22-23; Lc 9.43-45)

³⁰⁻³¹hanua Jesus hawē tsumabu besti tari iyushū yusīnū ika yurabu uīmama hatube hune kai Galiléia napaibaini kakī hatu yusīkī:

—É matū Hutxi Kayabi Iuwarā, tsuāra ea hatu atxima ea tenābu shaba dabe inū bestiā ē ana bestēshanaii— hatu wa ³²haska hatu yuiāi hawē tsumabū hawa nīkamahaira hawa yuiāi dabanē datekī Jesus ana hawa yukama inibukiaki.

Tsuāra hatu binūtirukiri Jesusū hatu yusīnikiaki, na hātxarā

(Mt 18.1-5; Lc 9.46-48)

³³Hanua Cafarnaum mae ewapanu bei hiwetā hikiabū Jesusū hatu yukakī:

—Bai tanabiranirā, hawakiri mā yuinamekubirākāshumē?— hatu wa

³⁴bai tanabirani hātxai yuinamekubirani:

—Jesusbe shanē ibukī nukunā, haratu betsā nū matu binūshanimēkaī?

En eamēkaī?— iki yuinamekāshu dakei hawa yuiama pes maniabū

³⁵Jesus tsauhū hawē 12 tsumabu kenashū yuikī:

—Haratura mā shanē ibu pepa ikatsis ikairā, ha dukū yura dasibibu merabewakī hatuwē nuikī habū tsuma keska ikubaīkī hau hatu duawakubainūbūwē— hatu watā

³⁶hanushū bakeixta betsa hawē tsumabu naxui abirā iweshū ikushū hatu yuikī:

³⁷—Ea duawanū, iwanā, na bakeixta keska wakī tsuāra ē kenaya huairā, ikī ea akawakī mā duawatiruki. Habiaskari wakī ea besti duawama hatū ea yununi Deusri habū duawashākanikiki— hatu waya

Tsuāra nuku danāma nukū haibuki, anikiaki, na hātxarā

(Lc 9.49-50)

³⁸Joāonē Jesus yuikī:

—Yusīnaā, huni betsā mī kena kuxipa paewē yushī txakabu kaīmai nū uībirāxinaki. Nukubetā mia txibāmakē nū nemakī nū beshtepaibia nuku nīkama ixiāki. Hari nū nemaxinarā, pemē?— aka

39 Jesusū hatu yuikī:

—Nemakī mā hatu beshtetirumaki. Tsuara nukuki sinatamarā, nuku merabewaikiki. Hawara atimaska yurabū atirubuma ē kena kuxipawē abiakī samama ekiri txakabu yuitirubumaki. **40** Ha inū, tsuara nukuki sinatamarā, nuku merabewaikiki. **41** Ha inū, mā ea ikūwaibuwē taeshū hamapai tibiwē matu duawakī ūpush amai keskawē matuwē dabanā ikī matu inaiburā, ikū Deusū hatu duawashanikiki, pepawē manakukinā— iwanā,

Tsuāra hawara txakabu hatu memairā, mesekiaki, na hātxarā

42 habias bake ikushū ana hawē hatu xināmakī yusikī:

—Tsuabūra hawara Deusū nemamis inū yunumis txibāma txakabu wamisbū bake mixtibū ea ikūwaī hatu parākī txakabu hatu amakeakeriamisburā, haskawē taeshū Deusū hatu kupihairashanaiwē taea hawē shekiwā deneti mixki ewapa neshashū teumatā iānēwā merā pukua hasarā, hawē kupiti beshmas mekeanaii. **43-48** Haska mā ikatsi ikamarā, hawāra matu txakabuwamis beshtekēkī hawaia henerikubaikawē. Hanua mī mekē betsa kasmai mī tae betsa kasmai mī beru betsa kasmai haratuwēra mia txakabuwamis ha meshtekea keskakī hamapai txakabu mā imis inū mā amis tibi hawaia beshtekēi hetetiki. Mī mekē dabeya kasmai mī tae dabeya kasmai mī beru dabeyarā, hanu txi nukaisma anu inū hanu nami shena debuisma anu txi merā mia puta pemahairaki. Hakia mī mekē bestitxaiya inū mī tae bestitxaiya inū mī beru bestitxaiyarā, Deus anu niti ikama mī hiwenūbariai pehairaki.

49 Txi keskawē mā ikūwaibū tibi txushakī akawakī matu bika tenemashākanikiki. Matu haska wabiabu Deusū hawē kuxipawē matu mekeia mā kuxipashanaii, tewē nami mekemis keskairā. **50** Tewerā, nami txaputima wati inū nami meketibia payukui keyumiski. Matubunā, Deusū hātxa mā unaibuwē taeshū matunabu yusī mā tewe batawē meketi keskabuki. Hakia haskai tewe hawē bata keyu bumis ana meketiruma keskama Deusū hātxa nīkakī pewatā ea txibaibube merabenaī unānuma hiwekubaishhākawē— hatu anikiaki.

Huni inū aību henenametimakiri Jesusū hatu yusīniaki, na hātxarā

(Mt 19.1-12; Lc 16.18)

10 ¹ Hanua Cafarnaum anua kaikaini kai Jordão hene kesha betsauri lesekiri, bari huaikirirā, Judéia mai pakea anu hikia yurā kaiā ana haki itxaibu haskabiranaibu hatu yusīmis keskaibu Jesusū ana hatu yusīayā ² hanushū fariseubu hatiritū Jesus unāti watā haki beparamenū ika haki kematā yukakī:

—Huninā, hawē aīnā henetimē?— akabu ³Jesusū haturi yukakī:

—Moisésnā, haskara nukū shenipabu yusikī yununimē?— hatu wa ⁴habūri yuikī:

—Moisés yusianā, aību henekatsi ikinā, hawē heneti unaki keneshū inātā henebaítiki, ani nū uimiski— akabu

⁵hanushū Jesusū fariseubu hatu yuikī:

—Ikūki. Matu keska matū shenipabu huīti kuxikē haska Moisés hatu yununiki. ⁶Hakia Deusū dasibi damiwakī taewakinā, huni inū aību hau ha dabe ketashamenūbū, iwanā, Deusū hatu damiwaniki. ⁷Haskakē hawē ibubu dapashkabaī huni aīyātā hawē aībe ketashameawē taea ⁸ana yura dabema habias yura bestitxai keska hiwetirubuki. ⁹Hanua Deusū huni inū hawē aī yura bestitxai keska hatu wa hunī hawē aī dapashkabaīkī henetimahairaki— hatu watā

¹⁰hanua Jesus hawē tsumabube hiwetā hikia maniabū haska hatu yusishu ana yukabu ¹¹Jesusū hatu yuikī:

—Tsuabūra hawē aī henetā aību betsa aīwākinā, hawē aī sheni danākī Deusū yununiri danaī txakabumisbuki. ¹²Haska inū, aībū hawē bene henetā huni betsa benewakinā, hawē bene sheni danākī Deusū yununiri danaī txakaburiamisbuki— hatu anikiaki.

**Bake mixtību unānuma wakī Jesusū Deus hatu
yukashunikiaki, na hātxarā
(Mt 19.13-15; Lc 18.15-17)**

¹³Hanua hatū bakebu hau ea Jesusū meshūkī unānuma washunū, iwanā, hanu iwebirābiranaibu hawē tsumabū hatu nemaya ¹⁴⁻¹⁵Jesusū uī hawē tsumabuki sinatakī hatu yuikī:

—Hatū bakebu ea anu iweaibu hatu nemayamakāwē. Deus shanē ibuaitianā, na bake mixtību eki dateabuma keskabu besti Deuski dasishākanikiki— hatu watā

¹⁶hanushū bake mixtību ikushū mamepishū duawakī bestibu hatu yuikī:

—Deus miwē nuikī mia abuaya unānuma yumei pekāwē— hatu wakeakenikiaki, Jesusunā.

**Huni mabu itxapa haya Jesusbe hātxanikiaki, na hātxarā
(Mt 19.16-30; Lc 18.18-30)**

¹⁷Hanua Jesus ana kaikainaya huni betsa kuxikirā haki nukutā ha bebū dāti itā yukakī:

—Yusinā pepaā, Mia yukapa? Hiwea kayabi bikinā, haska kayatā ē bitirumē? Ea yuiwe— aka

¹⁸Jesusū yuikī:

—Haskakī ea kenakī: “Pepaā”, mī ea wai? Deus bestiki, peparā, mī unāmamē? ¹⁹Mianā, Deusū yunuti inū hawē nematirā, mī unāmamē? Eska yuinirā: “Aību mī aīma txutatimaki. Huni betsaki sinatakī tenātimaki. Yumetsutimaki. Huni betsaki txanitxakatimaki. Parananātimaki. Ha inū, mī epa inū mī ewa duawakubaítiki”— aka

20 ha huni mabuyatū Jesus yuikī:

—Ikūki. Dasibi Deusū yunuti inū hawē nemati haskarā, ē ma unā keyuiaii. Bakeixtatū tapinishū ē txibākubaīmiski— aka

21 Jesusū uī hawē nuikī ana yuikī:

—Mī pe ea yuiaii. Na besti mī xināriamaki. Mia yuinū nīkawe. Nai anua Deusū manakutti pepa bikatsis ikī mī hawara dasibi mī haya hatu inā keyutā ha pei mī bixiā ha nuitapaibu inākuītā txītuāma ebe kakī ea txibākubaīshāwē. Mī haskakūkainaiwē taeshū hiwekuīa mī bishanaii— aka

22 Jesusū haska yuia nīkai hawē mabu itxapawē nui huīti nixmai keyutā ana hawa yuiaama benikainaya

23 Jesusū hatu uībaūkī hawē tsumabu yuikī:

—Huni mabuhairayarā, Deus shanē ibuai anu hikinū ikairā, bikahairaki— hatu wa

24-25 hawē tsumabū hawē hātxa nīkai Habaa! ikaibū Jesusū ana hatu yuikī:

—Ikūki. Ha yuinaka ewapa camelorā, ha shumush hawē txishuiki hawē yura kaīmakinā, tsuā atirumaki. Hakia haska keska bikarā, huni mabu itxapayarā, hawē mabu besti xinaī hawē nuikī hatū xinā betsa wama Deuski txiti itirubumaki— hatu waya

26 hawē hātxa nīkatā pes huīti nixmashū yuikī: Habaa! iki yuinamekī:

—Haskakenā, tsua Deusū nuku mekekī pashawakī hiwematirumē?— ikaibū **27** hatu tibi uībaūkī yuikī:

—Tsuara yurabū matu haska washūtirubumabiakē Deusū besti dasibi matu ashūtiruki— hatu wa

28 Pedrō yuikī:

—Yusīnāā, nukunāā, mia txibākatsi ikināā, hawara nū haya dasibi baxikī keyubiranimashū nū ma mia txibāpakeaii— aka

29 Jesusū ana hatu yuikī:

—Txanima ē matu yuiai nīkakāwē. Haratutūra ea txibākī Deusū hātxa kakape yusītanū ishū hawē mae henekī hawē betsabu inū, hawē puibu inū, hawē epa inū, hawē ewa inū, hawē bakebu inū, hawē bai henekī keyubaikē **30** tsuabūra hamapaiwē hatu bika tenemabiaibū na habiatī Deusū hatū pepawē manakuhairakī ana hiwe betsabu inākī, betsabu inākī, puibu inākī, ewabu inākī, bakebu inākī, bai inākī hatu haska washūshanikiki. Hatu haska wanishū nai anu hatu habe hiwemashanikiki, ikibi imakinā. **31** Ha inū, yura itxapabu na habiatī kēkī yunumisburā, Deusū hatu kēwāma ishanikiki. Hakia betsabu na habiatīri hawa kēkī yunuibumarā, Deusū hatu kēwākī shanē ibuhairawashanikiki— hatu anikiaki.

Tiago inū Joāo daketapaibukiri Jesusū hatu yusīnikiaki, na hātxarā
(Mt 20.17-28; Lc 18.31-34)

32 Hanua Jerusalém bai tanabainaibū Jesus bebukainaya haki txiti ikabu hatxū bui supuibaini haria Jesuski haki sinatamisbu anu kaya

hawē tsumabū haska xinaī yuinamekubainaibū yurā kaiā hatube bui dateyabi txibaibū hanushū Jesusū hawē 12 tsumabu besti kenashū hatu tari iyushū haska wakī itxakawashanaibu ana hatu yuikī:

33—Jerusalém anu na habiatiā nū kairā, mā unaiī. Hanushū Deusū bake ē matū Hutxi Kayabi Iuwa Deusbe nukunabu hātxashunika shanē ibubu inū Deusū hātxa kenenibu yusīnanāmisbu habu tsuāra hatu ea atximashanikiki. Habū ea tenākatsis ikī nawā betsabu ea hatu inābu
34habu eki kashekī eki kemu mixukī ea kuxa kuxa ashū ea tenābu shaba dabe inū besti kaya ē ana bestēshanaii— hatu wanikiaki.

35 Hanua Zebedeū huni bake dabe Tiago inū João Jesus dapi kashū yukakī:

—Yusīnaā, nū mia haskakiri yukairā, nuku ashāwē— akabu

36—Mā hawa ea yukai?— hatu wa

37habū Jesus ana yuikī:

—Mī shanē ibu kuxipai pepaya mibe nū shanē iburianū mibe nuku tsau mashāwē, betsa mī yusiuri inū betsa mī yusmaurirā— akabu

38Jesusū hatu kemakī:

—Haska mā ea ea akairā, xinākī mā nīkariabumaki. Hawara ē ishanai keskarā, mā iriatirumē?— hatu wa

39—Nū iriatiruki— akabu

Jesusū ana hatu yuikī:

—Txanima ea itxakawaibu ē isī teneshanai keska mā tenerishanaii.

40Hakia ē yusiuri inū ē yusmauri mā ebe shanē ibutirurā, ē matu yunutirumaki. Hakia ē Epa Deusū hatu katunirā, ebe shanē ibushākanikiki— hatu waya

41 hanua Tiago inū João haska yuka ikaibu Jesusū tsuma betsa mekē dabebibū nīkai hatuki sinataibū 42 hanushū Jesusū hawē tsumabu keyu itxawashū hatu yuikī:

—Haska nawa shanē ibubū hawenabu ha akī mese wabetanā kuxipawē hatu yunukī hatū tsumabu hawē kuxipa hatu uīmakī hatu babu watā yunumisbu mā unaiī. 43 Hakia matubunā, haska xināyamakubaikāwē. Matu anua tsuara shanē ibukatsis ikinā, hau dasibi matu merabewakī duawakubainūbūwē. 44 Habiaskariai tsuara shanē ibukatsis ikirā, dasibibū tsuma hau iriakubainūbūwē. 45 Hamē ea iki huirā, ē matū Hutxi Kayabi Iuwabiarā, hau ea duawanūbū ika ē huamaki. Hakia matu debushūkī yura itxapabu benuabu meshpamatā matu hiwemanū ika ē huniki— hatu abaini

Jesusū Bartimeu bekū shushawanikiaki, na hātxarā
(Mt 20.29-34; Lc 18.35-43)

46janua Jericó mae ewapa anu Jesus hawē tsumabube hikia ibai hanua Jesus kaikaini yurā kaiā inū hawē tsumabube kaya hanu bai kesha anu

Timeū huni bake Bartimeu bekū tsaushū pei hatu yukamistū ⁴⁷Jesus Nazaré anua yumeni yui hakiri hātxabainaibu nīkatā unāshubima hawētxaīs yuikī:

—Davī babaā, ewē nuiwe— akaya

⁴⁸ itxapabū nemabiabu ana unāshubimahaira yuikī:

—Davī baba Jesusū, ewē nuiwe— abaūbaunaya

⁴⁹ Jesus niti itā hunibu hatu yuikī:

—Kenakāwē— hatu wa

hanushū huni bekū kenakī yuikī:

—Mia kenaikiki. Xinā txākā benirikirāwē— akabu

⁵⁰ hawē yabukuti peputakatā hawaира benikirā Jesuski nukua ⁵¹Jesusū yukakī:

—Mia hawa merabewapa?— aka

huni bekūmā yuikī:

—Shanē ibuū, ana ē uīnū ea bepeshwe ika ē ikaii— aka

⁵² Jesusū yuikī:

—Ana uīriwe. Mī ea ikūwaiwē taea shushatā inū kariwe— aka samama Bartimeu bepeshetā Jesus txibābainaya

Jerusalém mae ewapa anu Jesus hikinikiaki, na hātxarā

(Mt 21.1-11; Lc 19.28-40; Jo 12.12-19)

11 ¹hanua Jesus Jerusalém anu kai Betfagé inū Betânia ha mae dabe anu kemai Oliveiras Mati tetābaikī hawē tsumabu dabe yunukī:

²—Ha mae besuuri kayābis bushū burro neshea tsua haki katsaumeriamma betxitā tepetā beyutākāwē. ³Haska inū, tsuāra matu yukakī: “Hawakatsi mā tepeai?” matu wa yuikī: “Nukū Shanē Ibū biyukatsis ikikiki. Samama habianuri nuku bemashanikiki”, atākāwē— hatu wa

⁴ha dabe bushū hiwe beputi dapi burro neshea bai namaki nia betxitā tepeaibū

⁵habianuri manishū yukakī:

—Haskakī burro mā tepeai?— hatu waya

⁶hanushū Jesusū haska hatu yuishukiri yuiabu:

—Peki. Bushūyutākāwē— hatu wa ⁷tepetā hanushū hatū bemakia tari burro kamaki kabekābaí Jesus anu bushuābu Jesus haki inatā katsaumekainaya ⁸itxapabū hatū bemakia tari bai namaki nabekābainaibū hanua ana betsabūri shēpā meshteshū habiaskari wakī nabekāshūriabainaibū

⁹bebubainaibu inū txipu beaibū hui kuxipawē hawētxaīs yuibaikī:

—Aitzu! Aitzu! Ha Deusū kuxipaya huairā, benimawakī duawanākāwē.

¹⁰Nukū shenipabu Davi ipauni keska shanē ibuhairai huikiki. Deus kēwāshunākāwē— akubaini bui

¹¹ hanu Jerusalém anu hikishū hanushū Deus kēwāmisbu Templo hemaitī anuri Jesus hikiriashū hanua hawē hamapai dasibi uībaükī keyutā hanua ma bari kaya kaikaini hawē 12 tsumabube Betânia anu bua

**Hi bimiuma Jesusū yupubaī Templo hemaitī Jesusū pewakī shūpī
wanikiaki, na hātxarā**
(Mt 21.12-22; Lc 19.45-48)

¹² ushaxini shaba betsatiā mexukiri Betânia anua bunikaīkī ¹³ hi bets figura benāta tupā nia Jesusū betxitā haska bimiyamēkaī uītanū ika kashū hawa bimi hayama hawē peihaira besti uīkī hanu bimistiā iriamakē ¹⁴ hanushū Jesusū hi bimiuma yupukī:

—Hau tsuā taska mī bimi ana piyamashanūbūwē— akai hawē tsumabū nīkabaini buaibū

¹⁵ hanua Jerusalém anu Jesus ana hikituxitā hanu Templo hemaitī kenekawanananu hikikaī hanushū hawē Deus daewati inabu txashuwā inū, ina awa inū, deiwā inānānaibu inū biaibu hatu nitxīkī taewakī pei biananāmisbū tapu narabekī deiwā haki aduti hiwe naraberriakī keyutā ¹⁶ hanu hawē hemaitī kapukekī hau hawara iabaūyamanūbū hatu nemashū ¹⁷ ana shanē ibubu hatu txitekī yuikī:

—Hawē Templokiri hawē hātxa yuishunika Isaías Deusū kenemani matu yuinū nīkakawē: “É hiwerā, hanua yura betsapabu ebe hātxakī ea kēwāshākanikiki”, ibianikē na hemaitī shabaturu anua matubu parananākī yumetsubū hiwe mā wamisbuki— ikaya

¹⁸ hawē hātxa nīkai Deusbe nukunabu hātxashunika shanē ibubu inū Deusū hātxa kenenibu yusīnanāmisbū xinākī habiari yurā kaiānē hawē hātxa ikūwaībuwē taea haki sinatai Jesusū yusīkī hatu binutiru xinaī haki datei haskatā tenātimē ika yubakai taeaiibū ¹⁹ ma mexuaya Jesus hawē tsumabube Jerusalém anua kaibainaibū

²⁰ hanua mexukiri ana bai tanabaīkī ha hi bimiuma anu ana daībaīkī hawē tatxa inū hawē ibu ma shanaxīkē ²¹ Jesusū haska yuiai nīkaxīshū Pedrō xinākī Jesus yuikī:

—Uīa. Yusīnaā, ha hi bimiuma mī yupuxinarā, ma shanaxinabī— akaya ²² Jesusū hatu kemakī:

—“Deusū hamapai atiruki”, ikūwākāwē— itā ²³—Ikūkī ē matu yuiaii. Na mati tsuāra yuikī: “Matipaā, mimebi tsekekaī iānēwā merā pukutāwē”, akī mā xinā dabewē xināwē akama mā ikūwākī hari yuiaiwē taea Deus matuwē dabanā ikī matu ashūshanikiki. ²⁴ Haskati ē matu yuiaii. Deusbe hātxakī: “É haska bikatsis ikaii”, ikī yuikubaīkāwē. Mā xinā dabeyamakē haska Deusū matu yunuaya mā bishanaii. ²⁵ Haska inū, Deus dayui habe hātxakī tsuāra hawara matu txakabuwaxina haki sinatabiatā hawaira habe daekubaīkāwē, ana has xināmarā. Mā haskaibu matū txakaburi Deusū matu buashūtā ana xināma iriashanikiki. ²⁶ Hamē

yura betsabū matu itxakawabu mā hatube daenameamakē Deus nai anuatū matū txakaburi matu buashunamari ishanikiki— hatu abirani

**Haska kuxipakī hatu binuaikiri Jesus yukanibukiaki, na hātxarā
(Mt 21.23-27; Lc 20.1-8)**

²⁷hanua Jesus inū hawē tsumabu Jerusalém anu ana txitükirā hikitā hanu Templo hemaïtī anu Jesus hikishū uïatani nikē Deusbe nukunabu hātxashunika shanē ibubu inū, Deusū hātxa kenenibu yusīnanāmisbu inū, mae shanē ibu betsabu ha dapi bushū ²⁸yukakī:

—Na mī eska wairā, tsuā hawē kuxipa mia yunuimawē mī aki ikai? Tsuā hawē kuxipa mia inaïmamē, mī haska wanunā?— akabu

²⁹Jesusū hatu kemakī:

—Étséri ē matu yukai matū dukū ea yui taewakāwē, mā ea yuiaya hariri mā ea yukai ē matu yuiriai nīkakāshunā. ³⁰Naximanika João hau hatu naximanū yunukinā, tsuā kaya yunuyama mā xinaī, Deusüraka, hunibüraka? Ea dukū yuikāwē— hatu wa

³¹hanua haburi hune yuinameki:

—“Deusū yunuyamaki”, nū warā, “Haskakī Joāonē hātxa mā ikūwāma ikimamē?” iwanā, nuku kūyā atiruki. ³²Hamē yura mirimabū Deusū João yunuyamakiri habū ikūwaībuwē taea habuki datekī yuikī: “Hunibū yunuyamaki”, nū wapanā nū haska yuitirubumaki— itā ³³habū Jesus yuikī:

—Nū unāmaki— akabu

Jesusū hatu yuiriaikī:

—Haskakenā, tsuāra hawē kuxipawē ea yunuimarā, eāri ē matu yuiamaki— hatu watā

**Dayakapabu mekenika besumakiri Jesusū hatu yusīnikiaki, na hātxarā
(Mt 21.33-46; Lc 20.9-19)**

12 ¹habianushūri miyuiwē Jesusū shanē ibubu hatu yusīkī:
—Huni betsā bai washū uva bimi batapa banatā mixkiwē dakēbaükī keyutā hanua haki uva tsiniti watā hanushū dasibi uībaüti hiwe pixta keyatapa watā hanushū hau bimi dabukū ea ināshanūbū, iwanā, huni betsā dayakapabube habube yubakatā ibu keska wakī yunuyubaini txai kaimakē ²hanu ma kani tsekatitiā ikaya bai ibuā hawena dabukū hau yukatā ea bishūtanū, iwanā, hawē tsuma betsā yunua ka ³habū hawena inākatsi ikama uva bimi mekeabū atxishū kuxa kuxa ashū hawa ināma mais kaya ⁴hanushū bai ibuā ana hawē tsuma betsā yunuria ka kūyā ashū makuxkī mapeshtā nitxīriabu kariakē ⁵hanushū bai ibuā ana hawē tsuma betsā yunua ka tenābū hanushū betsā betsapari yunua buabu hatu kuxa kuxa akī hatiri tenābū

⁶hatu haska tibi wabia habū inābumakē hawē bake bestitxai abuhairai ha besti niti itanaya hakiri xinākī: “É bake ē yunua kaya haki mesekī

ē bimi ea ha ināshūtirubumēkaī”, iwanā, yunua ka 7hawē bake hatuki kemai kai betxitā yuinamei: “Bai ibu mawaxikē na hawē bakē hawē bai tibi inū hawē hiwe tibi dasibi hawenawayuikiki. Na bai nukunas nū wanū tenānākāwē”, ishū 8atxishū tenātā bai tsisumē putanibuki— iwanā,

9—Haskakenā, ha bai ibuā haskara hatu washanimēkaī? Matu yuinū nīkakāwē. Bai ibu hawenabube hushū bai anu dayamisbu hatu tenātā hanushū huni betsabu hawē bai anu hau dayashunūbū hatu yunushanikiki— iwanā

10—Deusū hātxa kenenibu uīkī mā yuismamē? Matu ana xināmanū nīkakāwē:

‘Hiwe wanikabū mixki danābiaibū habias mixki Deusū bishū deshū makeresh wakī hawē kene mestēwā keska wakī

11 nuku uīmakī “habaa”! imakī nuku harakiri xinātima washanikiki’, hatu waya 12na miyuiwē hatu ha akī txiteai unākī shanē ibubū Jesus atxikatsis ibiai yurā kaiāki mesekī hawa meama heneyunibukiaki.

Ha governo dayashūmisbu pei pakatimē? ikaibu Jesusū hatu yununikiaki, na hātxarā
(Mt 22.15-22; Lc 20.20-26)

13 Hanushū Jesus haska washū tenātima hawē parātā Romano shanē ibu ha amakatsi ikī judeu shanē ibubū fariseubu inū Herodeski txiti ika betsabu Jesus anu hatu yunuabu 14haki beparamebaī yuikī:

—Yusīnaā, yura betsabu miki sinatabiaya hawa hatuki dateama ikū hātxa besti yusīkī haska wakī Deus txibātirubu besti mī hatu shabakabi yusīkubainairā, nū unaiī. Haskawē taeshunā, haskara mī xināmēkaī mia yukapa? Ha Romano shanē ibu Césarn nuku pei yukamisrā, haska wanāshāpa? Pakanāshāpa? Pakatimaraka?— akaibu

15 Jesus hawē beparākī hamakiri yuimatā itxakawatirubu unākī hatu yuikī:

—Haskarawē mā ea unāti wakī beparanū ikaikanai? Hawē governo imposto pakati pei heshe betsaa ea uīmakāwē— hatu wa

16 betsaa beshū inābu uīkī Jesusū hatu yukakī:

—Narā, tsuā besu inū tsuā kena neamē? Ea yuikāwē— hatu wa habū yuikī:

—Romano shanē ibu Césarnaki— akabu

17 Jesusūri hatu yuikī:

—Imperador Césarnawē taeshū matū shanē ibu duawakī hawē governo dayashūmisbu pei hatu ināshūkubaīkāwē. Hakia Deusri duawakī hawē yusīa txibākī hawara abuai ashūriakubaīkāwē— hatu waya

—Nū haska washū parātirumaki— iki e itā ana hawa yuitima buaibū

Mawanibu bestēshanaikiri Jesus yukanibukiaki, na hātxarā
(Mt 22.23-33; Lc 20.27-40)

18 hanua saduceubu judeubu pashka betsaa: “Ha mawabu hawē yura tsua ana besteīsmaki”, imisbu Jesus anu haburi beshū yukakī:

¹⁹—Yusīnāā, Moisés yusīkī: “Huni betsā aīyā huni bakewariama huni mawakē hanua hawē betsā aī hanubi aīwātā huni bakewashūtiki, hawē betsā mawaimatū kena dabikinā”, nuku waniki. ²⁰Haskakiri ha hawē sete betsabukiri mia yuinū nīkawe. Ha dukū iuwatū aību betsā aīwāshū huni bakewariama mawakē ²¹ha katxukeatū hawē betsā habias aību aīwāshū huni bake wariamari mawakē ana ha katxukeatū hawē betsā aī habiari aīwāriatā huni bake wariamari mawaniki. ²²Hanua ha sete hawē henekī habias aīburi bishū habu tibitū hawa huni bake bawabuma mawai keyuabū hanua hawē henei aību huni bake biamas mawarianiki. ²³Ha haskaniburā, mawabu ana besteaībutianā, ha aību bestitxai ha huni setebū aīwaniburā, haratutū kaya ana ha aību bishanimēkaī?— akabu

²⁴Jesusū hatu kemakī:

—Matunāā, Deusū hātxa kenenibu unāma hawē kuxipa mā unāmariki. Haskakī mā kanemiski. Shabakabi matu xināmanū nīkakāwē. ²⁵Mawanibu ana bestēshanaibutianā, hawa ana aīyaī inū ana beneyai ikama ishākanikiki. Hanua Deusū nai tsumabu keska beneuma inū aīyuma hiweshākanikiki. ²⁶Mawakubainaibu bestē ana hiweshanaibukiri matu yusinū nīkakāwē. Hi mashu kua here hi ikai anushū Deusū Moisés hātxa wakī: “Earā, natīā ē Abraãoñ mekenikaki. Ē Isaque mekenikaki. Ē Jacō mekenikariki”, ikai nīkayamashū Moisés kenenirā, mā uīkī yuismamē? ²⁷Deusrā, mawabunamaki. Hakia hiweabunaki. Haskakē Abraão inū Isaque inū Jacō hatū yushī hiweabuki. Txipu ana yura bena Deusū hatu ināshanai xināma mā kanehairamiski— hatu wa

Deusū yununirā, haratu bestitū binu keyuamē? ikaikiri Jesusū hatu yusīniaki, na hātxarā
(Mt 22.34-40)

²⁸Jesus saduceubube yuinameai nīkabaikī Jesus haskakiri yukabu hatu yui pewashukiri unaī Deusū hātxa kenenibu yusīnanāmis betsā Jesuski kemashū unāti wanū ishū yukakī:

—Haratu yunua kuxipa binua Moisés nuku keneshuniwē besti nū txibaīwē taeshū Deusū nuku mekekubaītirumē?— aka

²⁹Jesusū yuikī:

—Na eska yununi betsā betsapa tibi dasibi binuhairarā, eskaki. Nīkakāwē: “Israelbuū, nukū Shanē Ibu Deus ha besti ikibi ini hiwepakeikiki. ³⁰Haskakē nukū Shanē Ibu Deus duahairawakī abukī hawē nuikī matū huīti inū, matū yushī dasibiwē inū, matū xinā dasibiwē inū, dasibi matū kuxipawē heneama akubaīkāwē.” Mī haska tibiwē xinākī akairā, ha yunua betsā dasibi binuhairaki. ³¹Ha katxu yunua betsarā, habe ketashnirā, nīkawé: “Mī habube hiweabu duawariakubaīkāwē, ibubis mā nui mekemis keska wakinā”, akī yuini ha yunuti dabe txibaī mā haki txiti ikaiwē taea matuwē Deus benimashanikiki— aka

³² Deusū hātxa kenenibu yusīnanāmistū Jesus yuikī:

—Yusīnaā, mī yusīanā, peki. Txanima mī yui kayabiaii. Nū abuhairaii.

Txanima Epa Deus bestitū nuku mekekubaītiruki, betsā nuku mekeamarā.

³³ Haska inū, nukū huīti inū, nukū yushī dasibiwē inū, nukū xinā dasibiwē inū, dasibi nukū kuxipawē Epa Deus duawai haska nukūmebi nū nuimis keskai yura betsabu tibiwē nū nuiawaiwē taeshū Deusū nuku abuhairakiki. Hamē haskama hatira yuinaka deteshū kuakī Deus nū inākuīmis inū hatira inākuīti betsā betsapa Deus kēwāti hiwe anu nū bumisrā, hawama keska Deusū xināmiski— akaya

³⁴ Deusū hātxa pe nīkakī yuiai Jesusū yuikī:

—Deus shanē ibuaiki mī ma haki dasi kemaki— aka ana tsuā hawa yukama mapuabū

Messias Cristorā, tsuā babamē? iwanā, Jesusū hatu yukanikiaki, na hātxarā

(Mt 22.41-46; Lc 20.41-44)

³⁵ habianushūri Templo hemaītī anushū Jesusū hatu bepushumakī yukakī:

—Deusū hātxa kenenibu yusīnanāmisbū matu yusīkī: “Cristorā, Davī baba ishanikiki”, ikī haskakī matu haska yusīmisbumē? ³⁶ Matu yuiniū nīkakāwē. Deusū Yushī Pepatū Davi yusīa kenenitū matu yuikī:

Deus mekenikatū ē Shanē Ibu Messias yuikī:

“Miki sinataibu ē hatu maemariama manai ē yusiuri tsauyuwe”, aniki. Haska watā keneniki. ³⁷ Hakia: “Messias ē shanē ibuki”, Davī abianikē haskatā hawē shanē ibu hanubi hawē baba itirumē? Ea yuikāwē— akī shanē ibubu xināmaya yura mirimabū Deusū hātxa nīkai benimai tse ikaibū

Deusū hātxa kenenibu yusīnanāmisbu Jesusū hatu txitekī dabī

wanikiaki, na hātxarā

(Mt 23.1-36; Lc 11.37-54; 20.45-47)

³⁸ habianushūs Jesusū ana hatu yusīkī:

—Deusū hātxa kenenibu yusīnanāmisburā, hatu uīrakāwē. Hatū tari txaipa hawērua sawea mae hemaītī ewapa praça anu ē kawanai ea abukī ea kēwākī hau hātxa pewē ea duawanūbū ika mapumisbuki. ³⁹ Haska inū, hanu itxati hiwe anu hikikāi haki tsauti pepa hanu dasibibū hatu uītirubu anu tsaukatsis imisbuki. Ha inū, itxatā pinū, iwanā, hanu shanē ibubu dakai bashti ishū pimisbu benariamisbuki. ⁴⁰ Haska inū, aībū bene ma mawakī shūnunikē hawē hamapai pepayabi hawē hiwe mebinū itā aību beparākī hakiri pe xināmanikapai Deusbe hātxai txaipahairamisbuki. Haskamisbuwē taeshū Deusū hatu unāti watā kupiarā, yumāhairashākanikiki— hatu watā

Aību beneuma nuitkaaitū pei pixta inākuīnikiaki, na hātxarā

(Lc 21.1-4)

⁴¹ Jesusū hatu yusī meneaya nuitkaaitū pei pixta inākuīnikiaki, na hātxarā hanu mistumisbu anu bau bebū tsauhshū Jesusū uīayā yura pei mirima

hayabū itxapa mistubirābiranaibū ⁴²aību beneumari nuitkaai hushū pei heshe dabe hawa damahaira mistuaya Jesusū uītā ⁴³⁻⁴⁴hawē tsumabu kenashū hatu yuikī:

—Eskaki, matu shabakabi yuinū. Ha hunibu pei itxapayabū hatū pei pashkashū teshe besti inākuīkāshuki. Hakia ha aību nuitkaaitū dasibi hawē hawara biti pei inākī keyushuki— hatu watā

Templo hiwe tekei purekei keyushanaikiri Jesusū

hatu yuinikiaki, na hātxarā

(Mt 24.1-28; Lc 21.5-24; 17.22-24)

13 ¹hanushū Templo hiwe hemātī anua hawē tsumabube Jesus kaikainaya hawē tsuma betsā yuikī:

—Yusīnaā, uīwē. Na Templo hiwe wakī mixki tsamakeakeniburā, habi hawērua benibī!— aka

²Jesusū yuikī:

—Txanimaki. Na dasibi hiwe ewapa wanibu hawērua mā uīaīnā, hawēruahairaki. Haskabiakē ha mixki hiwe tekekī purekī keyushākanikiki, mixki betsā ana matsābaunabumarā— hatu abaini

Mai anua haska tashni keyunūbariai bebükiri

Jesusū hatu yusīniaki, na hātxarā

³hanua bui Oliveira Mati anu mapeketā Templo bebū tsauwabū Pedro inū Tiago inū João inū Andrē Jesus hune yukakī:

⁴—Ha mixki hiwe tekei purekei keyushanai mī nuku yuishurā, mia yukapa? Ma kemai taei haskai nū unātirumēkaī? Nuku yuiwe— akabu

⁵⁻⁸Jesusū hatu yuikī:

—Ê ka ê ana huriamakē eskai nuitkaai taeshanaibu Deusū yununi eskashākanikiki. Shabakabi matu yuinū nīkakāwē. Ê kani ma ê hanu hua kemaya huni betsā betsapa beshū yuikī: “Ê Deusū Katua Messias Cristoki”, iwanā, yura itxapabu hatu parāshākanikiki. Hau tsuabūra haska wakī matu parāyamashanūbū uīrashākāwē. Ha inū, yurabu nuitkaai taeaitianā, nawabu nawa betsabube detenamei inū tsakanameakeakeaibu mai patxa sakuakeakeaya bunihairai nuitkaaiibū isī betsā betsapa teneakeakeshākanikiki. Hakia tsakanameakeakeaibukiri bana nīkai datei meseyamashākāwē, na haskairā, isī betsā beai mekī mā uīshanai keska bebükiri shabakabi ê matu banabimairā.

⁹⁻¹¹Hakia matu dukū taewakī betsabū matu kupinū, iwanā, hatū mae shanē ibu anu matu iyushākanikiki. Ha inū, itxati hiwe anushū ekiri mā hatu yusīaibū betsabū matu kuxa kuxa ashākanikiki. Uīrashākāwē. Hakia ê kakape ikūwākī mā ea txibaibuwē taeshū tsuabūra matu atxishū shanē ibu kuxipabu anu matu iyuabu hawara mā yuitiru Deusū Yushī Pepatū matu yuimashanikiki. Haskakē hawa dateama: “Harakiri yuishāpa?” ikī

bebükiri xināyamashákawē, hawē Yushī Pepatū matu haska merabewaya ē yusīakiri shanē ibu betsabuki mā txanishanairā. É ana huriamakē ikū yurabu maniakeakeabu dasibibu tsuabūra ē kakapekiri ea ikūwākī hatu yusībaūshákakanikiki.

¹² Ha inū, yura betsā hanubi hawē betsabū ea ikūwaību hatu atximakeakeriashákakanikiki, hau hatu tenānūbunā. Habiaskari wakī hatū ibubū hanubi hawē bakebu hatu atximariashákakanikiki. Ha inū, habiaskari wakī bakebu hatū ibubuki sinatakī hatū ibubū ea ikūwaību hatu atximashū hatu tenāmariashákakanikiki. ¹³ Ekiri haska yuibaūkī mā ea txibaībuwē taeshū yurabū matu danaī mirima matuki sinatashákakanikiki. Matu haska wabiaibū tsuāra ea txibākī heneisma hatu mekekī ē hatu pashamashanaii.

¹⁴ Haskakē ha itxakanikakiri Deusū Daniel yuia keneni tsuāra ha yuikī unāmisrā, ha itxakanika tashnia Templo merā nia mā betxiaya ha Judéia anuabu mati keyatapa anu hau pashashanūbūwē. ¹⁵ Ha inū, betsabu na mai bawa hiwe sapa sheni manaūri maniaburā, butushū hawē hamapai bikatsis ibiakī hau hawē hiwe anu hikiama hau hawaira pashariashanūbūwē. ¹⁶ Ha inū, ikūwaī ha bai anu dayaiburā, mexu merā hawē bemakia tari keshtupa bikatsis ibiai hau ana txitūkirana hau habiariari pashariashanūbūwē.

¹⁷ Hamē ha yumaībutianā, tuyabu inū ha txutxu amamisburā, hatu peirawashákawā. ¹⁸⁻¹⁹ Haska inū, Deusū mai damiwani anua yumāshanaiburā, tsuā haska teneriama inū ana teneama ishanai tenei dasibibu nuitapatxakayamashákakanikiki. Haskashanaiwē taea uitiā mā haska teneyamashanūbū Deus ea akī yukakubaishákawē. ²⁰ Ha haskaibutiā Shanē Ibu Deusū hawa nemakī tsua pashawatirumabia ma hawenabu hatu katuniwē taeshū hatuwē nuikī hau dasibibu debui keyuyamashanūbū yumaībutiā Deusū bari ana txai wama txaima shekashanikiki.

²¹⁻²³ Habiatiāri huni betsabu hushū matu parākī yuikī: “Earā, Deusū ea yunua ē hawē hātxa yuishunikaki. Ea nīkairakāwē”, ikaibū betsabūri yuikī: “Deusū Messias Cristo, earā, matu anu ē ana hushuki”, ikaibu betsabū nīkatā hatu yuikī: “Uīa. Nuku anu Cristo ma hushukiaki”, ikaibū ana betsabū yuikī: “Uīa. Hanu ma hushukiaki, Cristorā”, ikaibū hanushū habū hamapai betsabu hushū matu atiruma habū akī yura itxapa parākī Deusū hawena wakī hatu katuriani parākatsis iriashákakanikiki. Haskaibu nīkatā ikūwākī mā kaneyamashanūbū bebükiri shabakabi ha parananāshanaibukiri ē matu besuūbi banabimai nīkakāwē— iwanā,

Nukū Hutxi Kayabi Iuwa huirā, eskakiranūbarikiaki, na hātxarā
(Mt 24.29-35, 42, 44; Lc 21.25-36)

²⁴⁻²⁵ ana hatu yusīkī:

—Yumaī keyuaibu binukainaya nai anua dasibi betsabuki shabakabi ha parananāshanaibukiri ē matu besuūbi banabimai nīkakāwē— iwanā,

iki keyui dasibi nai takataka iki txuruāyā²⁶ ē matū Hutxi Kayabi Iuwa shanē ibui kuxipahairai txashahaira nai anua nai kuī meranua ē huai uīaibū²⁷ Deusū hawē nai tsumabu yunua hawē katuabu mai hirabi kesua anu manibaunabu hatu itxawashākanikiki.

²⁸ Haskakē hi figueirawē mā unātiruwē miyuiwē matu yusīnū nīkakāwē. Hi pei petakatā txipu metubistā peiai uīkī ma bari kemai mā unāmis keskai²⁹ hawara ē matu yuishu betxitā ē samama ana huai mā unātirubuki.³⁰ Haska inū, yurabu dasibi hiwebaunabu yamariabuma ikū dasibi ē matu yuishu haskai taeshākanikiki.³¹ Hakia habiaskariai nai anua inū mai anua Deusū damiwani habu keyushākanikiki. Hakia ē hātxawē bebükiri ē matu yusīaīnā, binuama menepakeshanikiki.

³² Hanua hawatiāra ē ana hushanai tsuā unāmaki. Deusū nai tsumabū unāma inū ea Deusū bakē ē hawa unāmariki. Hakia Epa Deus ha bestitū unaīkiki.³³ Haskakē tsuā hawa unāmawē taea matuburā, hawa txikixama pepakükaini Deusbe hātxakī ea manakī hatiāra haskashanai uīrakubaīshākāwē.³⁴ Haska inū, huni txai kakī hawē tsumabu hawē daya tibi hawē hiwe anu yunuakeaketā hiwe beputi keshemis yunutā bumisbu keska wakī ē matu yunubaikī akawaii.³⁵ Hawa txikixama ea manakashākāwē. Hawa barira hiwe ibu humis keskai eari ē ana hushanai mā unāmariki. Mexui taeayamēkāi. Yamenapūmēkāi. Takara keui taeayamēkāi. Mexukirimēkāi.³⁶ Haskakē hawairakirā ushabu keska ē matu betxiama ishanū³⁷ ē matu yuihai hakimama uīrakubaīshākāwē, habiaskariai dasibibuki ē hatuki txaniriairā— hatu anikiaki.

Jesus atxishanū ika yubakanibukiaki, na hātxarā

(Mt 26.1-5; Lc 22.1-2; Jo 11.45-53)

14

¹ Ha Páscoatianā, Egito anushū Deusū yunua debuwanika nai tsumā nawā bakebu tenākī nukū shenipabu dūkebaini xināmatitianā, usha dabe ma kemai misi shashama nū pimis ma kemaya Deusbe nukunabu hātxashunika shanē ibubu inū Deusū hātxa kenenibu yusīnanāmisbū Jesus hune parāshū atxitā tenānū ika yubakaibū² hakia betsabū hatu yuikī:

—Nukunabu besiaibutiā meyamayushākāwē, hawē taea berukubaūtirubukirā— inibukiaki.

Jesus aībū sheni maukanikiaki, na hātxarā

(Mt 26.6-13; Jo 12.1-8)

³ Txipu Betânia anushū Simão yuraki txamini Jesusū kaya waimatū hiwetāshū Jesus pimaya aību betsā nēkatī bixtu hushupaki sheni inī pepa karuhaira hawē kena nardo beshū tesketā Jesusū bushkaki mauka haki hababainaya⁴ ha habetā piaibu hatiritū inī mayai shetekī uī haki sinatai yuinamekī yuikī:

—Haska wakī ha sheni karuhaira hamē txakawakī maukashumē?

⁵ Hatu ināshū 300 shaba daya pei bitā nuitapaibu merabewatibī!— ika aībuki ha ikaibū

6 haki haskaibu Jesusū hatu nemakī:

—Na aībū ea duawai haskakī mā dakewai? **7** Nuitapai matube hiweabu merabewakī mā hatu duawapaketirubuki. Hakia earā, hawētxaīs mā ea duawapaketirubumaki. **8** Haskakē eki sheni ininipa maukakī na aībū ē mawariama bebükiri ē yura ea pewashuki, hau hawama ea maiwaxarashanūbunā. **9** Hakia ikū ē matu yuiaii. Mai hirabi anushū kakape ekiri txanibaūkī na aībū ea ashu xinākī yuiribaūshākanikiki, tsua hau hakimayamashanūbunā— hatu wai nīkaxinabū

Judasī Jesus hatu atximashanū ika hatube yubakanikiaki, na hātxarā

(Mt 26.14-16; Lc 22.3-6)

10 hanua Jesusū 12 tsumabu betsa Judas Iscariotes Deusbe nukunabu hātxashunika shanē ibubube hātxai ka haska wakī Jesus hatu atximatiru Judas hatube yubakai **11** nīkai xinā txākākī pei inākatsi yubabu txītūkirākī: “Hatiā hanishū ē Jesus hatu atximatirumē?” ikī xinākubiranikiaki.

Bari kaya Jesusū hawē henekī hawē tsumabubetā pinikiaki, na hātxarā

(Mt 26.17-29; Lc 22.7-23; Jo 13.21-30; 1 Co 11.23-26)

12 Ha bari Páscoa besi taemisbutiā ha dukū txashuwā bake teseshū taewamisbutiā habianuri misi shashama pikubaīmisbutiā hawē tsumabū Jesus yukakī:

—Hani kashū Páscoatiā bari kaya piti bawakī mia
pewashūtāpā?— akabu

13 hanushū hawē tsuma dabe yunukí yuikī:

—Bui Jerusalém anu hikitā habianua huni betsā ūpash xumuwaī iabainaiki nukutā txibābaítakāwē. **14** Mā txibābaina hanu hikiai uītā ha hiwe ibu yukakī eska watākāwē: “Nukū yusinā nuku yunushurā, mia
yukapa? Haratu dītu anushū bari kaya ē tsumabubetā nukū xināmati
Páscoa piti pipa?” mā wa **15** hanushū dītu ewapa manaūri ma pewa matu
uīma hanushū nukū piti bawakī pewatākāwē— hatu wa

16 hawē tsumabu kaibaini Jerusalém anu hikitā haska Jesusū hatu
yuishu keska ha huniki nukutā txibābaini habe kashū hiwe ibu yukatā
hanushū Páscoa nawakī piti bawakī menetā bushū hatu itani

17 bari kai mexuaya Jesus hawē 12 tsumabube kai hikitā **18** tapu anushū
habetā piaibū Jesusū hatu yuikī:

—Txanima ē matu yuiaii. Na habiatī ebetā mā piaibunā, haratutūra
mā ea hatu atximai kaii— hatu wa

19 hatu haska wai nīkatā huīti nixmai keyutā yukakī:

—Habia ē eamē?— iaketaībū

20 ana Jesusū hatu yuikī:

—Mā ē 12 tsumabū habias kētxaki mā misi pukushū piaibunā, mā
bestitxaitū ea hatu atximai kaii. **21** Haskawē taea haska ekiri kenenibu

txibaĩ matũ Hutxi Kayabi Iuwa ē haskai mawashanaii. Hakia ha hunĩ ea hatu atximai kairã, pemahairaki! Haskakẽ ha huni kaÿama inirã, pepakeanaii— ikaya

22 piti betsa keyuriabumakẽ Jesusū misi betsa tsumashū Deus kuxipa yukatã tüketã inãkĩ nuku yuikĩ:

—Na misi betsarã, ē nami keskaki. Pikãwẽ—

23 hanushū këtxa vinho mata tsumashū Deus këwãriatã hatu inãbauna uva bimi vinho abaunaibû 24 hatu yuikĩ:

—Yura itxapabu merabewai mawakĩ ē himi ē hatu habashûshanaii. Na vinhorã, ē himi keskaki, hawẽ yubaka bena xinãmatirã. 25 Txanima ē matu yuiaii. Ê Epa Deusbe shanê ibui ē ana huriamá na uva vinho ē ana matubetã ayuama ishanaii. Abaũkãwẽ— hatu watã

Pedro datei paranãnaĩ kaikiri Jesusū yuinikiaki, na hãtxarã

(Mt 26.30-35; Lc 22.31-34; Jo 13.36-38)

26 habianuari Salmos Davíkeneni betsa betsapa hatã huiwẽ nawai menetã hanua Judasí hatu pashkabaïkẽ Oliveiras Mati anu hatu iyushû

27 Jesusū hatu yuikĩ:

—Hawẽ hãtxa yuishunika ekiri Deusū yuikĩ: “Txashuwã hatã mekenika ē tenãyã hawẽ txashuwã datei pashai keyushâkanikiki”, aka nîkatã kenenikẽ na habiatiai habiaskariai matu dasibibû ea xinãma mã ea henebaini pashariakanaii, txashuwã keskairã. 28 Hakia ea tenãbiabu ana bestetã hanu matuki nukunã ika bebükiri Galiléia anu ē matu kashûshanaii— hatu waya

29 Pedrõ yuikĩ:

—Miwẽ datei dasibi pashai keyuaibû, eãnã, ē mia hawa henekĩ putamaki— ikaya

30 Jesusū Pedro yuikĩ:

—Haskamaki. Ikû kayabi ē mia yuiaii. Na habia mexu merã takara keu daberiamakẽ: “Ê ha unãmaki”, iki dabe inã bestiki mĩ eki dakekĩ yui kaii— aka

31 ana unãshubima Pedrõ yuikĩ:

—Haskamaki. Ê mibe mawabiai kai haskai ē miki dakeamaki— ikaya dasibibûrì habiaskasri yui hãtxai keyutã

Getsêmani anu ka Jesus Deusbe hãtxanikiaki, na hãtxarã

(Mt 26.36-46; Lc 22.39-46)

32 Hanua Jesus hawẽ tsumabube kai mibã shuku betsa hawẽ kena Getsêmani mixkiwẽ kenenibu anu hikitã hatu yuikĩ:

—Nenu habianu tsauyukãwẽ, ē Deusbe hãtxai kairã— ikaikĩ

33 Pedro inã Tiago inã João besti iyui kai punu nuka hawëtxaïs huïti meteshekei niti itã 34 haburi yuikĩ:

—Ê yurawẽ mawakĩ ē matu shunûbaishanai xinaï ē punu nukahairaki. Na habianushû ushama ea manakãwẽ— hatu wabaini

35-36 hanua kai benāta kakaī maī beui beti ishū Deusbe hātxakī yuka heneama yuikī:

—Ē Epa Deusuū, hamapai dasibi mī atiru ē unaiī. Ea haska waibu minaki. Ē mawayamanū mī nematirubia ē xinaī keskawē ea akama mī xinānē besti ea ashāwē— atā

37hanua hawē tsuma dabe inū besti anu txītūkirā ushabuki nukutā hatu datekī Pedro yuikī:

—Simāoneē, mī ushamē? Haskai hora bestitxai beru mestēwātā mā ea manatirumamē? 38 Txanima matū xinā pebia matū yura babuwē taea mā punu nukaya matuki txakabu hikia mā kaneyamanūbū Deusū hau matu merabewanū ushama habe hātxakāwē— hatu wabaini

39 ana habianuri Deusbe hātxai kashū habias hātxa yuitani 40 ana hua ma usha paē hatu atxia ushabuki nukutā ana hatu bestēwā hawa hātxa yuitima maniabū 41 ana Deusbe hātxatani hushū hatu yuikī:

—Haskaira mā usha nīkama usha bestia mā huīrukūsi ikanai? Uīkāwē. Ē Deusū bake matū Hutxi Kayabi Iuwa huni txakabubū ea atxi bei ma kemakanikiki. 42 Ma ea hatu atximai huikiki. Benirikāwē, nū bunūbunā— hatu wabirani hatuki dasituxitā hatu yui

Judasī Jesus hatu atximanikiaki, na hātxarā

(Mt 26.47-56; Lc 22.47-53; Jo 18.2-11)

43 Jesus hātxa meneriamakē Deusbe nukunabu hātxashunika shanē ibubu inū Deusū hātxa kenenibu yusīnanāmisbu inū mae shanē ibubu betsabū hatu yunua huni itxapa nupe txaipayabu inū kuxati hiyabube Jesusū 12 tsuma betsā Judas hatube hukī 44 Jesuski nukuyukī Judas Iscariotē bebükiri hatu yubakī yuikī:

—Ha ē tātsu akairā, haki. Atxishū iyukāwē— hatu abirāshuwē taeshū

45 Judas Iscariotē Jesus betxituxitā haki nukushū yuikī:

—Yusīnaā, ē miki nukuyuaii— iwanā, tātsu akaya 46 “Hakiaki, akāwē”, ibaī atxiaibū

47 Jesusū tsuma betsā hatu mepāmanū ika naxui ikaī hawē nupe txaipa sitā Deusbe nukunabu hātxashunika shanē ibuhairatū tsuma mapeshpaikī maebaī pashteaya 48-49 Jesusū hawē tsuma nematā ma haki nukuabu Jesusū hatu yuikī:

—Uatiā shaba tibi Templo hemaītī anushū ē matu yusīkubainai mā ea shabakabi atxiama ikubaīxinabuki. Haskai natiā mexu merā yumetsu atximisbu xinaī hawē deteti nupe txaipaya inū hawē kuxati hiya mā bekāshumē? Hamē mā ea akamaki. Deusū hātxa kenekī bebükiri ekiri yuini haska menekī mā ea atxiaii— hatu waya

50 hanua dasibi hawē tsumabu datekī Jesus besti henebaini pashai hunei keyubainaibū

51 berunā betsā tari hushupa bestiwē yabukua ha pashama Jesus txibaī kai policiabu betsā atxipaiķī 52 hawē tari besti tsumaya mepamai hawē tari pekabaini tariuma pashai hunekainiki.

Shanē ibubu Sinédrio anu Jesus iyunibukiaki, na hātxarā
(Mt 26.57-68; Lc 22.54-55, 63-71; Jo 18.12-14, 19-29)

⁵³ Hanua Deusbe nukunabu hātxashunika shanē ibubu dasibi inū, mae yununika shanē ibubu betsabu inū, Deusū hātxa kenenibu yusīnanāmisbu habu dasibibu hanu Deusbe nukunabu hātxashunika shanē ibuhaira Caifásī hiwe anu habu dukū bua itxa maniabu anu Jesus iyukī hanu bitxiaibū ⁵⁴ hanua Pedro datekī benātashū uīkubaini ka shanē ibū hiwe hemaitī anu Templo mekenikabube tsauwa txī yukī hune uīayā

⁵⁵ hanushū Deusbe nukunabu hātxashunika shanē ibubu inū Sinédriobu dasibi itxashū Jesus hau tenānūbū hakiri txakabuhaira yuiabuwē txanii hātxa ikū keska watā hawē unāti watā tenākatsi benai maniabū ⁵⁶ huni betsabetsapabū hakiri txani txitebiakī hakia huni dabetū habias txani yuiabumakē ⁵⁷ haskaibū betsaburi benitā txani hakiri txitekī yuikī:

⁵⁸—Nukū nīkakinā, Jesusū eska yuiai nū nīkaxinaki. Matu yuinū: “Na Deus kēwāti mixki Templo hunibū anirā, tekekī purekī keyutā usha dabe inū besti kaya hunibū akamakē ana ē benishanaii”, ikai nū nīkaxinaki—hatu wakeakeibaibū ⁵⁹ habū habias txani txakabu hakiri yuiyabuma nīkai haska washū kupidima xinaibū ⁶⁰ haska waibu nīkatā Deusbe nukunabu hātxashunika shanē ibuhaira Caifás namakis dasiabube tsauwa benitā nishū Jesus yukakī:

—Na hunibū mikiri txakabu yuiaburā, miarā, haskai mī hatube kemanameamamē?— aka

⁶¹ Jesus pes hawa yuiama nīkē Deusbe nukunabu hātxashunika shanē ibuhairatū ana yukakī:

—Habia mī miamē ikairā, mī Deusū bake nukū mekenā Messias Cristorā?— aka

⁶²—Haa. Haska mī ekiri yuiairā, ē haki. Epa Deus kuxipahairatū hawē yusiuri ē tsauwa matū Hutxi Kayabi Iuwa nai kuīwē ē huai mā ea uīshanaii— ikaya

⁶³⁻⁶⁴ nīkatā Deusbe nukunabu hātxashunika shanē ibuhaira Caifás haki sinatahairakī hawē tīma tari uxnitā yuikī:

—Deus itxaikiki. Ana hatira hātxai ē nīkakatsi ikamaki. Na haska hari hātxayarā, haskara hakiri mā xinaī?— akī hatu yuka:

—Deus ma itxashuki. Hau tenā menūwē— iake iakeaibū

⁶⁵ hanushū itxakawakī taewakī haki kemū mitxukī hawē beru beputā kashe wakī kuxakī yukakī:

—Tsuā mia kuxaimēkaī? Unātā nuku yuiwe— akubainaibū

hanushū Deus kēwāti Templo mekenikabūri bepas bepas akaibū

Pedro Jesuski dakenikiaki, na hātxarā
(Mt 26.69-75; Lc 22.56-62; Jo 18.15-18, 25-29)

⁶⁶⁻⁶⁷ hanua hemaitī anu Templo mekenikabube Pedro txī yuaya Caifásī tsuma aību betsā betxitā yuikī:

—Miarā, Jesus Nazaré anuabe mī nimiski. Ê mia unaiī— aka

⁶⁸Pedrō parākī yuikī:

—Ê ha unāmaki, ha haska mī hakiri hātxairā— itā hanu hemaitī kene hikití shui anu ka nikē takara keui taeaya ⁶⁹hanua ha aibū ana Pedro betxitā hanu maniabu yuikī:

—Na hunirā, Jesusū tsuma betsaki— hatu waya

⁷⁰Pedrō ana hatu yuikī:

—Haskamaki— ikaya habianuri mapushū Pedro uīkī yuikī:

—Txanimaki. Mī Jesusū tsuma betsā ē unaiī. Galiléia anua mī hātxa ē nīkaii— akabu

⁷¹Pedrō hatu yuikī:

—Ha huni mā hakiri hātxairā, ē ha unāmaki. Ê txani txakayarā, hau Deusū ea kupinūwē— ikaya

⁷²hakimamari ha katxu takara keuai nīkatā haska Jesusū yuikī:

“Takara dabeki keuriama dabe inū bestiki: ‘Ê ha unāmaki’, iki mī eki dakei kaii”, abirana xinātā Pedro kashatzakayamanikiaki.

Pilatos anu Jesus iyunibukiaki, na hātxarā

(Mt 27.1-2, 11-14; Lc 23.1-5; Jo 18.28-38)

15 ¹Ma penaya Deusbe nukunabu hātxashunika shanē ibubu inū Deusū hātxa kenenibu yusīnanāmisbu inū mae shanē ibubu Sinédrio hirabi itxashū haska wakī Jesus tenātikiri yubakatā Jesus meneshshū Romano shanē ibu Pilatos anushū txitenū ishū iyuabu ²Pilatōs Jesus yukakī:

—Miarā, mī judeu shanē ibubu binu keyuamē?— aka

Jesusū yuikī:

—Hawaikika! Habiari mī ea yuiaii— aka

³Deusbe nukunabu hātxashunika shanē ibu betsā betsapabū hakiri txani yuikī txiteaibū ⁴Pilatōs ana Jesus yukakī:

—Ha mikiri betsā betsapa txakabu yuiaiburā, mī hawa hatu yuiamamē?— aka

⁵Jesusū hawa yuialma nikē: “Haskai hātxamamē?” itā Pilatōs harakiri xinātima tsaukē

Jesus hau tenānūbū Pilatōs hatu yununikiaki, na hātxarā

(Mt 27.15-31; Lc 23.13-25; Jo 18.38–19.16)

⁶Romano soldadobū hatu atxishū bitximabu bari tibi ha Páscoa nawaibutiā hau bestitxai tashninū ha Romano shanē ibu Pilatōs beyawē taeshū maē katuaya hatu kaīmashūpakemiskē ⁷habiatīari huni betsā hawē kena Barrabás huni betsabube detenamekī hatū shanē ibu detepaikī hatubetā huni betsā tenaīmakē habū atxishū bitximabū ⁸hanua yurā kaiā Pilatos anu ana beshū yuikī:

—Nawaibutiā huni betsa bari tibi mī nuku tashnimashūmis keska wakī natiaři huni betsa nuku kařimashūwē— akabu ⁹⁻¹⁰Deusbe nukunabu hātxashunika shanē ibubu Jesuski txani txakai haki sinatakī haska washū maematima maemanū ishū iyuabu Pilatōs unākī yurā kaiā yukakī:

—Judeubū shanē ibu kayabi Jesus hawa wama matu nitxishūpa?— ikaya ¹¹Deusbe nukunabu hātxashunika shanē ibubū yurā kaiā ana Jesuski sinatahairamakī hatu dasibiri sinatamakī keyukī:

—Hau Barrabás nuku kařimashunū yuikāwē— hatu waibū yurā kaiānē habiaskari yuiaibū ¹²Pilatōs ana hatu yukakī:

—Ha huni: “É judeubū shanē ibuki”, iki kenamisrā, matu haska washūpa?— hatu wa

¹³hātxa kuxipawē ana yuikī:

—Cruzki nuku mastashūwē— ikaibū

¹⁴ana Pilatōs hatu yukakī:

—Natunā, hawa txakabuwaxinamē?— hatu waya ana unāshubima hātxa kuxipawē yuikī:

—Cruzki nuku mastashūwē —aki hawētxaři ikaibū

¹⁵haskaibū Pilatōs yurā kaiā daewakī Barrabás hatu kařimashūtā Jesus hatu kakux kakux amatā hau cruzki hatu mastashūtanūbū hatu yunua

¹⁶hanushū shanē ibu Pilatōs hiwe ewapa hemaitī anu soldadobū Jesus iyushū soldado habus haki shukui itxatā ¹⁷shanē ibū bemakia tari txaipa taxihaira Jesus sawemashū musha maiti washū maimatā ¹⁸unāshubima hātxa kuxipawē kashe wakī yuikī:

—Judeu shanē ibu kayabirā, mī miaki— akī hawētxaři yuibetanā ¹⁹hi siriwē makux makux atā haki kemū mitxutātākī haki dāti itā hātxa pepawē yuishunikapaikī kashe wakī ²⁰keyutā bemakia tari txaipa taxihaira pekatā hawē tari kayabis Jesus sawemashū cruzki mastakatsi kařimabainaibū

Cruzki Jesus mastanibukiaki, na hātxarā

(Mt 27.32-44; Lc 23.26-43; Jo 19.17-27)

²¹hanua huni betsa Simão hawē mae Cirene anua hawē bakebu Alexandre inū Ruforā, bai anu dayatani hui hatuki nukuaya Jesusū cruz hau iashūyubainū soldadobū yunua iashūbainaya

²²Gólgota anu Jesus hari iyukī mapematā, haska yuiarā, Bushka Shau Mati anurā, ²³uva vinho hene isī nemati dau muka husia amapayabu danākī akamakē ²⁴⁻²⁵ma bari hui nai putxinī dakakē Jesusū tari peka keyutā mastashū cruzki nitxītā soldadobū xinākī yuikī:

—Tsuā hawē tari tibi biařmēkaři? Akāwē— ishū hawē beyusti putapakekī hawē tari pashkatā

²⁶hawē taeshū hatu tenāmai unāti hi besha tuashki kenekī: “Judeubū Shanē Ibuhairaki”, aka beshū Jesus mamaki ha hi tuashki kenea

mastariashū 27-29 habianuri habe huni yumetsu daberí cruz dabeki mastashū betsa hawē yusiuri nitxīshū betsa hawē yusmauri nitxīriabu hunibū daibaikī buri buri ikī yuikī:

—Uīwē. “Deus kēwāti mixki Templo tekekī purekī keyutā shaba dabe inū besti kaya ē ana benishanaii”, mī ixiāki. 30 Mī ha kuxipa hayarā, ha cruz anua mimebi pashai buturiwe, mawamarā— akaibū

31 Deusbe nukunabu hätxashunika shanē ibubu inū Deusū hätxa kenenibu yusñanāmisbūri Jesus kashe wariai yuinamekī:

—Huni betsabu merabewabiamis hamebi pashatirumaki. 32 Haskakenā, haska Israelbū Shanē Ibu Cristo kayamēkaí cruz anua butuai uīkī na habiatīā nū ikūwātiruki— ikaibū ha haska waibu nīkatā huni yumetsu dabe habe mastariaburi hätxa txakabukī Jesus yuāriaibū

Jesus mawanikiaki, na hätxarā

(Mt 27.45-56; Lc 23.44-49; Jo 19.28-30)

33-34 hanua bari mananābibiakē bari nuka mexua itsa daka manaibū ma bari nai putxinī dakakē bepenakainaya habiatīāri Jesusū hui kuxipawē yuikī:

—Eloí, Eloí, lemá sabactāni?— ikirā huni kuī hätxarā, “Ē Deusuū, ē Deusuū, haskakī mī ea heneamē?” ikaya

35 ha namā hatiri mapushū betsabū nīkatā yuikī:

—Nīkakāwē, Deusū hätxa yuishunika Elias kenaikikirā— ikaibū

36 hanua ha namā mapuabu betsa kuxikirā hanu hawē tsiniti vinho muka pu atā tawaki ustāshū beshū amanū, iwanā, sanāshükī xinākī yuikī:

—Ē daka manakayuti Eliasī buteyui huimēkaí— itā nikē

37 hanua Jesus ana unāshubima bis itā mawaya 38 Templo merā tarí ditū wakī kebēnibu hamebi manaūria dis iki keyuaya 39 soldado Romano capitão Jesusū besuuri nishū uīkī Jesus bis itā mawaya yuikī:

—Ikū kayaki. Na hunirā, Deusū bakeki— ikaya

40-41 hanua aībuaibu Galiléia anuabū Jesus Galiléia anu ka habū duawakī txibāmisbū uīaibū hatubetā uīriaiburā, Josē betsa mashku Tiago ha dabetū ewa Maria inū, Salomé inū, Maria Madalenā habū benātashū uīaibū hanua aību betsa betsapabu Jerusalém anu Jesusbe bexiābūri hatubetā Jesus mawai uīnibukiaki.

Jesus mawa maiwati merā hananibukiaki, na hätxarā

(Mt 27.57-61; Lc 23.50-56; Jo 19.38-42)

42 Hanua ma bari kaya habiatīāri judeubu sábadotiā huīrukükatsi bebükiri piti pewamisbukē 43 hanua judeu Sinédriobube hatube shanē ibumis betsa José Arimatéia anua kaīnitū Cristo Shanē Ibushanai manakubaixina hawa dateama Pilatos anu kashū Jesus maiwakatsi hawē yura yuka 44 Pilatos e itā yukakī:

—Ma hawaira haskatā mawashumē?— ishū soldado capitão kenashū yukakī:

—Jesusrā, hatiā ma mawashumē?— aka

⁴⁵capitáonē uíshu ha bari mawashu yuia Pilatōs níkatā hawē yura José yunua kashū ⁴⁶⁻⁴⁷tari hushupa txaipa bishū Jesusū yura hawenabubetā buteshū tariwē dayabutā bukī hanu maiwati mixki kini waimabu anu dataibū Maria Madalena inū Josē ewa Mariā uñaibū mixki beputi ewapawē bepunibukiaki.

Jesus bestékainikiaki, na hătxarā

(Mt 28.1-10; Lc 24.1-12; Jo 20.1-10)

16 ¹Ma sábado huíruküti binuxikē Maria Madalena inū, Tiagō ewa Maria inū, Salomē hatibū Jesusū yura hawē dapushkatsi sheni iníti bitāxina ²hanua penayahaira domingotiā maiwati anu bui ma bari kaíyuaya ³yuinamekükaičí:

—Ha mixki beputi ewaparā, tsuā nuku bepěshükī tarāshütirumē?— ikubaini

⁴hakiri besukaikī uíkī ha mixki ewapawē bepxinabu ma hamauri tarāmea betxitā ⁵ha maiwati kini merā hikitā uíkī habianuri huni berunā tari hushupa txaipa sawea yusiuri tsauwa uī e ikaibū ⁶hatu yuikī:

—Jesus mastaxinabu mā benai hua ē unaiī. Dateyamakāwē. Haska bebükiri matu yuixina keskai ma bestékainaki. Ana nenumaki. Hanu datāxinabu hikishū uíbaini ⁷bushū Pedro inū hawē tsuma betsabu menā hatu yuiritákawē: “Harā, matu bebükiri Galiléia anu kashuikiki. Haria matube ana itxai benai kaikiki, haska matu yuixina keskairā”— hatu wa ⁸aíbuaičí níkatā maiwati kini anua kaíkaini saki saki iki kuxibirani dateyabi bekī hatu daíkubirákī tsua yuiama benibukiaki.

Ha dukū Maria Madalenaki Jesus nukuniaki, na hătxarā

(Jo 20.11-18)

⁹Penayahaira domingotiā Jesus bestékaini hatuki nukutanū ika kai ha dukū Maria Madalena ha sete yushī txakabu haya kaímayamaki nukua ¹⁰hanua benimakaini hatu banabimai kakī habū Jesus txibāmisbu pes mania Jesus manui kashaibuki nukushū ¹¹haska Jesus hiwea uíbaī hatu yuia hawa ikūwāma ikaibū

Jesus hawē tsumabuki ana nukuniaki, na hătxarā

(Mt 28.16-20; Lc 24.13-49; Jo 20.19-23)

¹²hanua Jesusū tsumabu dabe bai tanabainaibu haska uīmisbu keskama hatuki Jesus nukua uíbirani ¹³beshū habū txibāmisbu itxapabu hatu banabima níkatā habū hătxari hawa ikūwāma iriaibū

¹⁴hanua Jesus hawē ¹¹tsumabū pi maniabuki nukua uī huītī kuxikī Jesus besteā uíbirā hatuki txanibiabu hawa hatu ikūwāma ibayaibū Jesusū hatu ha atā ¹⁵hatu yunukī:

—Mai hirabi anu bukī Deusū kakape ekiri dasibibu hatu yusikubaishākāwē. ¹⁶Habū ea ikūwaī henewē mā hatu naximaya ē hatu mekeshanaii. Hakia habū ea ikūwākī xinā betsa wabuma ē hatu kupishanaii. ¹⁷Haska inū, tsuabūra ea ikūwaī haskakubaishanaibu matu yuinū nīkakāwē. Ē kuxipa hayashū ē kenawē taeshū yushī txakabu kaīmashākanikiki. Ha inū, hātxa bena tapīriamawē hātxashākanikiki. ¹⁸Ha inū, dunu pianā meabu hawa hatu piama ishanai inū, hawara mawati dau hatu amabiabu aka hawa hatu txakabuwatā tenāma ishākanikiki. Ha inū, isī teneaibu hatu meabu shushashākanikiki— hatu wataā

Nai anu Jesus inanikiaki, na hātxarā
(Lc 24.50-53)

¹⁹Shanē Ibu Jesus hatube hātxai meneaya hanushū Deusū nai anu ainitā hawē yusiuri tsauymaya ²⁰hanua Jesusū tsumabu kaībaini bukī mae tibi anu yusikubaunaibū nukū Shanē Ibu Jesusū hatu merabewakī hawē kuxipawē hawara unāti dami atimaska ikū hatu uīmakubainibukiaki.

Marcos